

S I E V I E T E S   S T Ā V O K L I S   S E N Ā   E Ģ I P T Ē

A u s t r a s   Ķ e m i ņ a s

kandidāta darbs.

S i e v i e t e s s t ā v o k l i s s e n ā E g i p t ē.

Stājoties pie šā jautājuma apskatīšanas attiecībā uz zemi, kuŗas vēsture sniedzas trijos gadu tūkstošos/pr. Kr./ un kuŗas civilizācija vēl vecāka, iespējams jautājumu noskaidrot tikai galvenos vilcienos, zīmīgākās parādībās. Avoti, no kuŗiem šinī jautājumā varam ziņas smelties, pieder visdažādākiem laikiem, kādēļ šīs ziņas nevar samest vienā kaudzē, lai taisītu vispārīgu slēdzienu dotā jautājumā. Ziņas bieži vien ir fragmentariskas un par dažiem apstākļiem pilnīgi iztrūkstošas. Mēs zinām, ka dzīves temps senajos laikos bij nesalīdzināmi lēnāks, līdz ar to dzīves paradumi ilgāk uzglabāja jau reiz nodibinājušos veidus, kas mums dod tiesību runāt par zināmu sociālu stabilitāti ilgiem laikmetiem cauri.

Ja mēs salīdzinātu seno latviešu sievieti/ap I200 pēc Kr./ ar tagadējo latviešu sievieti no vienas puses un no otras puses egiptiešu sievieti no I500 pr.Kr. /kēniņienes Hačepsutas dzīves laiks/ ar egiptieti no 600 pr.Kr./augstās priesterienes Nitokres dzīves laiks/,

bez šaubām latviete 700 gados būs nesalīdzināmi lielākas attīstības pārvērtības piedzīvojusi, nekā egiptiete. Šeit jāaizrāda, ka pavisam maz iespējams raksturot vienkāršās tautas sievieti. Tā kā sīkzemiņu un strādnieku šķiras Egiptē atradās vispārīgs apspiesto stāvoklī, tad arī šo šķiru sievieti dzīvoja zem šī apspiestības jūga darba un tiesību ziņā.

Avoti, kuri mums atļauj spriest par senās egiptietes stāvokli, galvenā kārtā ir :1/uzraksti un zīmējumi tempļos, uz stelām, obeliskiem, 2/papirusi 3/grieķu rakstnieku apraksti.

Izlietoju šos avotus pēc zemāk minētām grāmatām un dibinos savā darbā gan uz salīdzinātiem dokumentu tulkojumiem, gan arī uz zinātnieku slēdzieniem.

Literatūra.

Spiegelberg, Studien und Materialien zum Rechtswesen des
Pharoonenreiches.

Erman-Krebs, Aus den Papyrus der königlichen Museen.

*A. A. Kaymichevskij, "Tipurmanij Izgum n' Ilesmngi,"
Zanesei Kharomiesari apvredeni nen' pycckan' apsean' aduz*

Adolf Erman, Ein Fall abgekürzter Justiz

Breasted, Ancient Records.

Zeitschrift für ägyptische Sprache

Adolf Erman, Die Literatur der Aegypter

Breasted, Geschichte Aegyptens.

Erman-Ranke, Aegypten.

Hermann Schneider, Kultur und Denken der alten Aegypter.

B. A. Tšypachov, "Ipehni' Bozanz"

Adolf Erman, Die ägyptische Religion.

F. Balodis, Mākslas reforma Echnatona laikā, Latvijas Univer-
sitātes raksti.

Charles - F. Jean, La Littérature des Babyloniens et des
assyriens.

Hugo Winckler, Die Tontafeln von Tell-el-Amarna.

Max Müller, die Liebespoesie der alten Aegypter.

Otto Weber, Die Literatur der Babylonier und Assyrer

Введение, Занятия Кавууфадн

Bruno Meissner, Babylonien und Assyrien.

Eduarda Meyer, Geschichte des Altertums.

Herodots Geschichtswerk, Übertragen von Theodor Braun.

Saisinājumu saraksts.

ABL - R.F. Harper, Assyrian and Babilian letters.

An - Papyrus Anastasi N I-6 /Sel. Pap. I, Taf. 35-127/
London 1842-1844.

Ancient Records - Breasted, Ancient Records.

AZ - Zeitschrift für ägyptische Sprache und Altertums-
kunde Leipzig, 1863 ff.

APR - B. Meissner, Beiträge zum altbabylonischen Privat-
recht.

Borchardt, Sahre - L. Borchardt, Das Grabdenkmal des Kö-
nigs Sahre, Band I, II, Leipzig, 1910.

Davies, Amarna - Davies, El Amarna.

KAVJ - O. Schröder, Keilschrifttexte aus Assur verschie-
denen Inhalts.

LD - R. Lepsius, Denkmäler aus Ägypten u. Aethiopien/Ta-
feln/, Abt. I-IV, Berlin 1849-56

LCT - Thureau Dangin, Lettres et contrats de l'époque de la première dynastie Babylonienne.

Liebl.- J. Lieblin, Dictionnaire de noms hiéroglyphiques Band I-4. Christiania u. Leipzig 1871-1891.

Mar. Cat. d'ab.- A. Mariette, Catalogue général des monuments d'Abydos, Paris ~~1880~~.

Leps. Ausw.- R. Lepsius, Auswahl der wichtigsten Urkunden des ägyptischen Altertums, Leipzig 1842.

MDO-G - Mitteilungen der Deutschen Orient-Gesellschaft Heft I ff, Leipzig ~~1898 ff.~~

Newberry, Bersheh - P. E. Newberry, El Bersheh ~~I u. II~~, London.

Spiegelberg, Pap. Libbey - W. Spiegelberg, Der Papyrus Libbey/-Schriften des Wiss. Ges. in Strassburg, Heft I/, Strassburg 1907.

Rougé, ~~Inscr.~~ Hier. - E. de Rougé, Inscriptions hiéroglyphiques copiées en Egypte, Paris 1877-79

Sethe, Pyr.-K. Sethe, Die altägypt. Pyramidentexte, Band I-IV, Leipzig 1908-22.

VAB - Vorderasiatische Bibliothek.

Westcar - Pap. Westcar.

Wilk.- J. G. Wilkinson, The Manners and Customs of the ancient Egyptians. A new edition, revised and corrected by S. Birch, Band I-III, London 1878.

I Sievietes stāvoklis ģimenē.

Gadu tūkstoši šķir mūsu diehu sievieti no senās Egiptes sievietes. Būtu jādomā, ka šai ilgajā laikā sieviete paspējusi ieņemt ļoti augstu tiesisko stāvokli, un senā egiptiete, salīdzinot ar tagadējo eiropieti, atradusies tiesiskā ziņā uz pilnīgi nožēlojamas pakāpes. Tā tas tomēr nava. Tuvāki iepazīstoties ar Egiptes vēsturi redzam, ka senie egiptieši piešķirušī sievietei visai augstu tiesisko stāvokli. Šinī ziņā egiptiešiem nevar līdzināties neviena no senajām tautām. Jāatzīst pat, ka egiptiete bij tik patstāvīga un stipra, ka dažā ziņā no tās varētu mācīties pat šolaiku sieviete. Šinī ziņā interesanti egiptiešu laulību līgumos paredzētie konvencionālsodi. Sievietes iespaidīgo stāvokli rāda mums nevien seno egiptiešu dokumenti, to rāda arī viņu daiļliterātūra, tas izpaužas egiptiešu religijā. Ne velti egiptiešiem tik liels dieviešu skaits, ne velti viņu iemīļoto Izīdu iecienīja arī citas tautas un Izīdas

kultu piekopa arī Vakareiropā kristīgās ēras pirmajos gadsimtos. Pati kristīgā ticība pārņēmusi daudzus vilcienus no Izidas un Osirijs kulta.

Izida-egiptiešu sievietes ideāls. Izidas, mīlošās sievas un mātes tēls, uzskatāms par ~~seho~~ ^{sievietu} egiptiešu ideālu, kā savukārt Osirijs egiptiešiem ir vīrišķības ideāls. Osirijs un Izidas teikā atspoguļojas mūžīgā misterija par nokāpšanu nāves valstī un augšamcelšanos, tādejādi mums atgādinot Kristus ciešanu, miršanu un augšamcelšanos. Bet Kristus ciešanās un miršanā dievmāte ir aizkustinoša sāpju māte, kam jānoskatās sava dēla nāves mokās, nevarot tam līdzet. Dieviete-sieviete Izida pie sava brāļa un vīra Osirijs likteņa uzņēmusies aktīvāku lomu. Viņa ir tā, kas ar savu uzpurēšanos un māģijas pazišanu atpestī savu mīloto vīru no nāves varas un atdod to cilvēcei.

Osirija un Izidas mītam ir daudz variantu.

Šis mīts ir veidojies vairākos gadu tūkstošos, mainīdamies un attīstīdamies, piešķirot nevainīgam cietējam dievam Osirijam dziļi cilvēcīgus vilcienus.

Mīta saturs īsumā šāds. Osirijs un Izida ir zemes dieva Žeba un debesu dieva Nutas bērni, tāpat arī Sets un Nefta. Izida kļūst par Osirija sievu. Jaunais Sets liek izgatavot skaistu šķirstu pēc Osirija mēra, Osirijam nezinot, un kādās dzīrēs saka, ka atdāvinās šo šķirstu tam, kam tas būs pa augumam. Visi viesi tajā pēc kārtas iegulstās, bet nevienam tas neder. Beidzot šķirstā iegulstās Osirijs un tas viņam der. Tanī pašā mirklī Seta palīgi aizsit šķirsta vāku cieti un aizlaiž šķirstu ar Osiriju pa Nilu uz jūru. Šķirsts apstājās pie kāda krūma. Pēc daudz sāpju gaitām Izida atrod šķirstu ar Osiriju. Bet naktī mēneša gaismā Sets atkal atrod Osirija šķirstu, sagriež Osi-

riju gabalos un izsvaida tos uz visām pusēm. Ilgi un visādas mokes paciesdama, Izida atkal meklē Osiriju, atrod viņu, saliek viņa miesu atkal kopā. Viņas un Osirijs dēls Hors, kurš tai piedzima, kad tā pēc vīra nāves aizbēga purvos, palīdz tai atdzīvināt tēvu ar savu uzpurēšanos. Nāk arī dievi palīgā, un Osirijs atkal top dzīvs. Bet viņš dzīvo ne/vairs zemes virsū, bet aiziet valdīt mirušo valstībā. Tādi ir teikas vienkāršie meti, bet šī teika ir pārbagāta zīmīgiem sīkumiem, kas norāda uz dievišķās ģimenes sirsnību, maigumu, pielīdzinot to cilvēkiem. Skaisti dedzīgā sirsnība izsakās Izidas žēlabās par mirušo vīru. Pēc Ermana domām šīs žēlabu un slavināšanas dziesmas uzraksta apvienošana notikusi periodā starp jaunās valsts laiku un grieķu periodu. Bet atsevišķas daļas gan būs radušās agrāk. Minu šeit dziesmas pirmo daļu:

"Nāc savās mājās, nāc savās mājās, ak Dievs *Ńā!*

Tavu ienaidnieku nava ak, skaistais jaunekli! Nāc savās mājās, lai Tu mani redzētu. Es esmu Tava māsa,

ko Tu mīli, nenovērsies no manis. Ak skaistais zēn,
nāc savās mājās! Es Tevis neredzu, un man sirds lūgt
Tevis dēļ, manas acis meklē Tevi. Nāc pie tās, kas
Tevi mīlē, kas Tevi mīlē, Vennofre, Tu svētlaimīgais.
Nāc pie savas māšas, nāc pie savas sievas, Tu, kura
sirds nepukst! Nāc pie savas nama kundzes! Es esmu
Tava māsa no vienas mātes ar Tevi, nepaliec tālu
no manis. Dievi un cilvēki vērsuši savas sejas uz
Tevi un kopā Tevi apraud. Es saucu pēc Tevis un rau-
du, ka to pat debesīs dzird, bet Tu nedzirdi manu bal-
si, un es taču esmu Tava māsa, ko Tu zemes virsū mī-
lēji! Tu nemīlēji nevienu citu vairāk par mani, brā-
li, mans brālī!" Vēlāk seko Izidas aizgrābtība, bez-
galīgs prieks par augšamcēlušos Osiriju un viņa
slavināšana. Tā Izida parādās mums kā sieviete, kas
uzpurējas darbīgā mīlestībā un rada pret sevi vis-
pārīgu cienību.

---

pēc Berlīnes papirusa 3008, Tulkojums pēc
Zapiski klassičeskaj otdelenija imp. russkajgo arche-
ol. obšč., A. L. Koceiovski, Pričitanija Izidi i Neftidi

Senajos attēlos mēs bieži redzam Izidu ar bērnu pie krūts. Tas it kā atgādina madonnu ar Kristus bērnu. Taču te ir starpība. Kristīgā ticība tomēr vairāk aicina uz askezi un dzīves noliegšanu. Bet Izidas kultā vairāk izteicas harmonisks dzīves prieks, kaut arī Izidas pielūdzējiem bij jauzskata šī dzīve tikai par sagatavošanos uz bezbaiļu nāvi un nākošās dzīves laimību.

Par Izidas īpašībām egiptiešu mīti vēl stāsta, ka tā bijusi ļoti gudra, viņa bijusi "viltīgāka par miljoniem cilvēku un par miljoniem dievu un par miljoniem garu."^{I/} Ar savu lielo gudrību un viltību tā izvilināja vecajam dievam Re viņa slepeno vārdu, un viņa kļūst pazīstama kā māģijas dieviete, kura var palīdzēt slimniekiem, kā viņa palīdzēja savam ievainotajam dēlam Horam. Vēlāk Izidu it sevišķi

---

I/Erman-Ranke, *Aegypten*, pēc *Destruction des hommes*
Z.I.f.

pielūdza arī jūrnieki un tirgoņi.

Bet kas Izidu darīja sirdīm tuvū, tā bij, -vai-
rāk kā viņas gudrība un magija, -viņas cietējas
sievas un mātes loma. Tādēļ arī varam pieņemt do-
mu, ka senie egiptieši labprāt gribēja saskatīt
savas zemes meitās dievišķās Izidas īpašības.

Egiptietes
ārējais izskats.

Izidā saskatām tikumiskās un garīgās vērtības
kādas egiptieši meklēja sievietē. Paceļas jauta-
jums, kādas sievietes ārējās īpašības egiptietim

šķita pievilcīgas esam. Uzglabājies tā sauktais
Parizes fragments, daļa no kāda mīlestības dze-
joļa no kādas sievietes epitafijas, kas rāda
mums egiptiešu sievietes skaistuma ideālu, bet,
diemžēl, fragments nerāda to visu. Epitafija ie-
kalta kāda etiopiešu ķēniņa laikā, bet pats dze-
jols ir droši vien vecāks, pēc Makša Millera do-
mām, no vidus valsts laika.

Tu maigā, salda mīlā, /N.N./

tu maigā, ķēniņam N.N. vismīlā

tu maigā, saldā vīru mīlai,

1/ Max Müller, die Liebespoesie der alten Agypter, X.44

tu mīlas valdniece starp sievām,

ķēniņa meita tā bij, mīlas saldā.

Skaistākā starp sievām,

meitene, kam līdzīgas nav bijis nekad.

Melnāki bij viņas mati par tumsu naktī

kā adēpa /krūma?/ ogas.

/Baltāki bij?/ viņas zobi

kā krama zāga robi.

Viņas krūtis divi vainagi,

piestiprināti pie pleciem. I/

Še dzejols apraujas. Bet mums jau ir arī citi

avoti, kas rāda egiptiešu gaumi attiecībā uz

sievieti. Te interesanti atzīmēt, ka seno egiptie-

šu gaume dažā ziņā sakrita ar mūsu dienu gaumi-

Egiptē arvienu cienīja "slaido līniju". To mums

liedina senās Egiptes mākslas attēli. Tālāk, egip-

I/Max Müller "Die Liebespoesie d. a. Ä" pēc Louvre
C 100, veröffentlicht Prisse, Monum. 4, I, Pierret,
Inscriptions II, 105, Maspero, AZ. 1879, 53/Journ.
Asiat. 1883, 45 ar drukas kļūdām /

tietim patika pie sievietes ļoti melni, stingri mati, kuru uzsukāšanas veids ilgo laiku mainās dažādi grozījies, tā kā egiptietes ir nēsājušas gan īsus, gan garus, gan cirtotus, gan gludus matus. Mazai kājiņai Egiptē, tāpat kā Grieķijā, nebija cīnītāju. Miesas krāsai pēc iespējas vajadzēja būt gaišai, gaišidzeltenai, sārtai. Grūti spriest, kādas prasības bij egiptietim attiecībā uz sejas pantu daiļumu, jo šinī ziņā nevaram droši spriest pēc portretjām, kuru mode un šablona ir mainīga. Grūti būs iedomāties nākošām paaudzēm mūsu daiļavu īsto izskatu pēc tagadējo kubistu un konstruktīvistu portretjām!

Atgriežoties pie egiptietēm, jāatzīmē, ka tās lai darītu sevi pievilcīgākas, nēsāja daudz rotas lietas no zelta un dārgakmeņiem. Tāpat ir zināms, ka egipt-

tietes pielietoja kosmetiskos līdzekļus, pie kam tās krāsoja acu plakstiņu malas, bet nekad vaigus. Milzīgā mērā Egiptē sievietes, tāpat kā vīrieši lietoja smaržas. Vai katrā mīlestības dzejolī atrodam kādu atgādinājumu par smaržām. Te Memfisa smaržo kā parfima pudelīte, tur mīlētāja nevar visu nakti aizmigt parfimētā mīlētāja dēļ.^I/Tā sauktā Gizeh lauskas /apmēram no 19. dīn. laika/ 6. dzejolī mīlētāji izsakās: "Kad es viņu apkampju, un viņas rokas izplestas, es esmu kā Arabijā, kā Abiras eļļu svaids." Turpat 9. dzejolī iemīlējies izsaka vēlēšanos būt kaut vienu mēnesi par savas māsas (t. i. savas iemīlētās /veļas mazgātāju. Šo laiku viņš izlietotu, lai izmazgātu no viņas galvas lakata baķeļļu, pie kam izsakās, ka šī nodarbošanās būtu ļoti patīkama.

Bet tagad pienākusi kārta apskatīt šo jauko, smaržoto radījumu, Egiptes sievieti, nopietnākā

stāvoklī, - kad viņa kļūst par sievu.

Sievas
stāvoklis.

Egiptē precējās agri. Meitenes ar divpadsmit, trīs-
padsmit gadiem, jaunekļi ar piecpadsmit gadiem.^{1/}
Ir dabiski, kā tādus jaunos gadus precēties, notei-
cošais vārds pie precībām bij vecākiem. Domājams
arī, ka tas bija tēvs, kurš preciniekam izdeva mei-
tu pie vīra.^{2/} Bet cik lielas arī nebija vecāku
tiesības un vara, pie vīra izvēles lomā tomēr spē-
lēja arī meitas vēlēšanās. Egīptiešiem bij laba
izpratne ^{par} harmoniskā gimenē dzīvē, tādēļ pamats
domāt, ka viņi prata arī novērtēt savu bērnu mī-
lestības jūtas. Konfliktā starp tēvu un meitu pre-
cību lietā, bet ar laimīgām beigām, labi attēlo "Pa-
saka par apburto princi."^{3/} Kāds virsaitis uzbūvē-
jis savai meitai māju ar logu 70 olekšu augstumā
no zemes un apsolījis savu meitu tam par sievu,

1/Erman-Ranke, Aegypten 87 lp. pēc Wessely, Wiener
Sitzungsberichte 1891, 65

2/Erm. R. Aeg. 87 lp. pēc Leps. ausw. 16, 5

3/Adolf Erman, Die Literatur d. Aegypter pēc Harris
papiirusa 500 mugurpuses, rakstīti apmēram Ramzesa
II laikā.

kas pratīs piekļūt pie šā loga. Katru dienu pēc tā sacensas daudzi virsaišu dēli. Kādā dienā ierodas kāds skaists jauneklis un, nokļūdams pie princeses loga, sacensībā uzvar. Princese viņā jau ieskatījusies, viņa skūpstīja un iemīlēja viņu ļoti. Jauneklis bij Egiptes ķēniņa dēls, bet viņš to nevienam neteica. Bet princeses tēvs negribēja solījumu turēt un dot savu meitu svešam jauneklim par sievu. Viņš lika dzīt to prom. Bet meitene zvērēja pie Re-Hlarachti sacīdama: "Ja jūs man viņu atņemsiet, es vairs neēdišu un nedzeršu; es tūliņ miršu. Tad tēvs gribēja likt savas meitas iemīlēto nonāvēt. Bet viņa meita tad sacīja: "Ja jūs viņu nonāvesiet, saulei norietot arī es būšu mirusi." Tad tēvs piekāpās. Viņš apkampa un skūpstīja jaunekli un deva tam savu meitu par sievu.

Otru piemēru par to, ka bērni izved savu gribu dod Sotne pasaka. Brālis ar māsu iemīlē viens otru

pret sava ķēniņšķīgā tēva gribu, kuŗš abus aiz
 politiskiem motīviem grib izprecināt iespaidīgās
 generāļu ģimenēs .Bet māte aizstāv savus bērnus un
 izved savu gribu: "Tā kā man bez šiem diviem nav
 cita bērna, vai tad nav pareizi apprecināt tos vie-
 nu ar otru?" /M.Müller, Liebesp.d.a.Aeg.9.pēc Z.I./.

Tē redzam eģiptiešu uzskatos lielo savadību, kas
 pilnīgi pretīga mūsu tikumiskiem jēdzieniem: Eģiptē
 brāļu un māsu laulāba bija kaut kas pats par sevi
 saprotams, dabisks. Grūti apgalvot, kā cēlies šis ie-
 radums. Pastāv domas, ka šo ierašu izsaukuse ciešā
 kopdzīve zemkopju tautas apstākļos. Sevišķi stingri
 brāļu un māsu precības ieturēja ķēniņa ģimenē. To
 šeit darīja gan aiz tā iemesla, lai paglab^ātu skaid-
 ras dievišķīgās asinis, jo eģiptiešu ķēniņi uzska-
 tīja sevi par dieva Amona pēcnācējiem un lika arī
 citiem uz sevi tā skatīties. 18.din. Ahmose - nefret-
 -ere ir savā ^{brāļa} Ahmose māsa, Ar' at sava brāļa Tutmesa

IV.māsa u.t.t.Brāļu un māsu laulība Egiptē pastāvēja jau no ļoti veciem laikiem, to liecina apstākļi, ka egiptiešu dievu pasaulē arī precas brāļi un māsas. Mums jau zināma māsas Izidas un brāļa Osirijs laulība, tāpat Seta laulība ar Neftu. Tādā kārtā vārds "māsa" kļuvis par sinonimu mīļākai, sievai u.t.t. Tāpat savukārt "brālis" mīļākam un vīram. Arvien un visur sastopam šīs uzrunas. "Tava māsa, kuŗait Tavā sirdī, kuŗa sēž tev līdzās.^{1/} "Tava mīļotā māsa, ar kuŗu Tu labprāt runā.^{2/} Egiptes lirikā iemīlējušies viens otru uzrunā par brāli un māsu. Šis Egiptes iespaids manāms arī bībeles augstā dziesmā, kaut gan pi pie ſemitiem neprecējās brālis ar māsu. Parastas gan tur bija precības starp māšicu un brālēnu. Egiptē

I/ A Z 1873, 60

2/Erman - Ranke, Aegypten 181 lp; pēc Wilk.III, taf.

L XVIII, pa labi.

māsu un brāļu laulības bija tik izplatītas, ka Ptolomeju dinastijas valdniekiem gandrīz visiem par sievām bij viņu māsas un ķeizara Kommoda laikā 2/3 Arsinojas pilsētas iedzīvotāju bij precējušies ar savām māsām.^{1/} Turpretim šenā Egiptē nav sastopama levīrātlaulība, kas pastāvēja Bābelē, pēc kuras noteikumiem brālim jāprec brāļa atraitne u. t. l. Bābelē bieži sastopami incesti, par kuriem paredzēti bargi sodi.^{2/} Egiptē maz atzīmējami. Par ķēniņu Snofru^{3/} stāsta, kas tas apprecējis pats savu meitu, bet daži vēsturnieki šo faktu apšaubā. Arī par Ramsesa sievām min viņa meitas.

Piegriežoties egiptiešu laulības apskatam, jākonstatē, ka nav pēerādāms, kāda veida derību un laulību ceremonijas pastāvēja pie egiptiešiem. Pieņē-

---

I/Erm.-R. Ägypten pēc Wilcken, Arsinoit, Steuerprofess.

Sitzungsberichte des K. Preuss. Ak. d. Wiss.

2/§§ 154. 158 Hammurabi

3/Sal. A. Z. 50, 57 ff.

mams, ka egiptiešiem pie precībām nebija nekādu starpinieku, precību lietu nokārtoja bērnu vecāki. Par derību ceremoniju M. Müllers^{1/} domā, ka tā līdzinājusies semitu parašai, pēc kuras līgavainis pārmet līgavai pāri savu mēteli, ar to apzīmēdams saderēto par savu piederumu. G. Möllers šo Müllera uzskatu apšaubā, atzīdams egiptieša apģērbu šādai ierašai nepiemērotu.

Kāzu attēlojumu mums sniedz Sotne pasaka. Nak-tī ķēniņa pils pārvaldnieks noved mūsu līdz ar viņas līgavas dāvanu zeltā un sudrabā pie brāļa. Brālis svin ar viņu vienas dienas svētkus, saņem viņas pūru, un laulība ir noslēgta. Mums nav nekas zināms par to, vai laulību iesvētīja priesteri. Nav arī zināmas tādas diezgan jaukas derību ceremonijas kā Bābelē, kur vīra tēvs savai nākamai vedeklai uzlēja uz galvas smaržīgu eļļu.^{2/}

1/M. Müller, Die Liebespoesie der alten Aeg., 4 lp.

2/Br. Meissner, Babylonien u. Assyrien, 401 lp. pēc Kaws, Nr. I. § 44

Bet attiecībā uz egiptiešu laulībām svarīgs ir fakts, ka tās nostiprināja ar rakstiskiem laulību līgumiem, uzrādot tajos arī mantas apstākļus un noteikumus. Domājams, ka jau sen Egiptē bijušas nepieciešamas rakstiskas formalitātes pie laulību noslēgšanas, bet uzglabājušies galvenā kārtā līgumi demotiskā rakstības veidā no Ptolomeju laika. Vecākais līgums, kurā sieva uzstājās kā laulību noslēdzošā puse, ir no 4. g. s. pr. Kr.^{1/} G. Möllers^{2/} izsekojis formulētu laulības līgumu iespējamībai līdz 22. dinastijai /850 pr. Kr./ un domā, ka šie sastāditi jau šīnī laikā. V. Spiegelbergs^{3/} atzīst to par pierādītu ar tā saukto Leidenes vēstuli, kuru vīrs rakstījis savai mirušai sievai. V. Spiegelbergs galu galā nonāk pie slēdziena, ka rakstiski formulēti līgumi bijuši jau parasti 19. dinastijā /1300-1200 pr./ un

---

1/Sal. Spiegelberg, Pap. Libbey.

2/A. Z., 55, W. Spiegelberg "Wie weit lässt sich der Brauch des formulierten Ehevertrages in Ägypten zurückverfolgen?"

3/Sk. turpat.

varbūt pat vēl agrāk. No Bābeles līdz mūsu laikiem uzglabājušies vecāki /apmēram 2100.g. pr.Kr./līgumi.^{I/}

Ko satur sevī laulības līgums ? Vīrs vispārims tajā rakstiski izsaka, ka viņš ņem attiecīgo sievieti sev par sievu.

Tālāk viņš sievietai noraksta kā rīta dāvanu zināmu zumu naudas un apsola naudā vai graudā sievas dzīves minimumam vajadzīgo uzturu mēneša vai gada apmērā.

Bieži līgumos no līgavas puses ir pieprasīti vēl citi maksājumi.

Laulībā paredzami bērni tiek iecelti par tēva mantiniekiem.

Sievas manta / rīta dāvana un paraferna/ paliek sievas valdīšanā, bet vīrs to var dabūt lietošanā, pie kam šķiršanās vai vīra nāves gadījumā

I/Babylonien und Assyrien von Bruno Meissner, pēc A.P.R.89,90

sieva dabū savu mantu atpakaļ .

Arī tanā gadījumā, kad sieva pati šķiras, viņa dabū atpakaļ savu mantu un rīta dāvanu.

Pret atstumšanu sieva sevi nodrošina ar augstu konvencionālsodu, kas pielīdzinams fiktīvam pūram. Šo nesapemto pūru vīram būtu jānodod sievai šķiršanās gadījumā. Bieži konvencionālsoda zuma bij tik augsta, ka faktiski darija šķiršanos neiespējamu.

Daudzos gadījumos vecāki galvo par kontrakta noteikumu pildīšanu. Protams jāizrāda, ka kontraktus ar konvencionālsodu noteikumiem noslēdza tikai turīgākās šķiras. Tāds luksuss nebija pa spēkam Egiptes zemniekiem un strādniekiem. Un turīgākie vīri, bez šaubām, visādiem līdzekļiem mēģināja apiet līguma neērtos noteikumus, kad sieva tam nebija vairs pa prātam. Katrā egiptiešu laulības līgumā paredzēta laulības šķiršana resp. sievas atstumšana, padzīšana, kas atkarajās no vīra gribas. Tāpēc ir pamats domāt, ka laulību šķiršana Egiptē bij ļoti vienkārša un diezgan parasta

lieta. Senie egiptieši laikam ir atzinuši par lietderāgu dibināt kaut ko līdzīgu mēģinājuma laulībai, kurū pēc I gada viegli varēja likvidēt. Piemēram norādu uz sekojošu līgumu no Ptolomeju laika vai romiešu laika sākuma: I6. gadā I. epifija

Psemminis, Chestota dēls, zosu audzinātājs, saka Taminijai, Pamonta meitai:

Šeit ir 2 sudraba gabali - 10 stateri. - atkārtoti 2 sudraba gabali, kurus es tev devu Hathoras priekšā, šeit ir citi 2 sudraba gabali - 10 stateri - atkārtoti 2 sudraba gabali, kurus es tev esmu devis Sū? pavisam 4 sudraba gabali - 20 stateri atkārtoti 4 sudraba gabali, kurus es tev esmu devis sievišķo dievu priekšā. Tu esi manā mājā, pie kam tu esi pie manis kā mana sieva no šīs dienas. I. epifija I6. gadā līdz I. choi~~vakam~~ I7. gadam. I/

I/Pārrēķinot mūsu mēnešos iznāk, ka mēģinājuma laulība slēgta uz 5 mēnešiem.

Ja tu aizeji savā mājā, iekams pienācis I. Choiaks manā mājā, tu maksāsi augšā rakstītos..... 4 sudraba gabalus. Bet ja es tev lieku aiziet, iekams tev pienācis I. Choiaks, tad es tev maksāšu augšā rakstītos sudraba gabalus, kurus esmu iemaksājis pārvaldītāju rokās. Psenenupis, naudas mainītājs, mans pārvaldnieks..... tev.....

Muguras pusē.

Un es nestāvu aiz tevis ar tavas sievas zvērastu izņemot to zverastu, ko Tu man esi devusi attiecībā uz šo sudrabu, par kuru es kopīgi ar Tevi esmu noteicis. Kadzi/?/ priesteru/?/ zvērasts ir manās mājās, lai tiktu dots citā dienā!^{I/}

No šī teksta redzams, ka mēģinājuma laulības līgumā nav runa par pūru, bērniem u. t. t., kas vienmēr minēti īstā laulības līgumā.

I/Zeitschrift f. ägyptische Sprache, 46I3, S. II4.

Ja vārds, kas pārtulkots "priesteris" nav maldīgi pārtulkots, tad šī vieta ir pirmā vieta demotiskos līgumos, kas norāda uz laulības sakrālo pusi. V. Spigelbergs līguma beigu daļu saprot tā, vīra mājā paliek priesteris klātbūtnē sastādīts zvērasts, kuru var parakstīt pēc pagaidu laulības notecēšanas, un spēkā stājas īsta laulība.^{I/}

Vēsturnieku domas šinī jautājumā par mēģinājuma laulības raksturu tomēr dalās. Erman-Ranke^{2/} pieņem šīs mēģinājuma laulības pastāvēšanu jaunākā laikā, bet atstāj šo jautājumu neizšķirtu attiecībā uz vecajiem laikiem. M. Müller^{3/} šaubās, vai mēģinājuma laulības šķiršana, bijusi vieglāka, kā īstās laulības šķiršana, un vispārīgi neatrod par iespējamu šinī jautājumā ko noteiktu apgalvot.

I/Zeitschrift f. ägyptische Sprache, 4613., lp. II4.

W. Spiegelberg, Ein Vertrag über eine Probehehe.

2/Erman-Ranke, Aegypten 180 lp.

3/M. Müller, Liebespoesie d. alten Aegypter "5 lp.

Bet pirms apskatām tālāk egiptiešu ģimenes dzīvi ,
 nebūs lieki iepazīties ar kādu egiptiešu laulības
 līguma tekstu. Šis līgums ir no II0/9 pr. Kr. Atlaižot
 nost valdošo dievu, ķēniņu, priesteru un priesterienes
 vārdus, kas piesaukti kontrakta sākumā, līguma skan
 šādi:

Hermontas mirušo pilsētas balzamētājs/Taricheuts/
 Sminis, Piducha un Taeses dēls saka sievai Tanechatei
 Amenotha /?/ un /Ta/ pašs meitai: Es esmu darījis Te-
 vi par savu laulāto sievu. Kā sievas dāvanu esmu tev
 devis 100 sudraba gabalus. Psenpais Smina un Tanecha-
 tes dēls, mans vecākais dēls, kuru tu man esi dzemdējusi
 un bērni, kurus tu man /vēl/ dzemdēsi, būs kungi par
 visu mantu, kas man /tagad/ pieder un ko es /vēl/ ie-
 gūšu.

/Tavu/ sievas /mantu/ saraksts/, ko tu esi iene-
 susi manā mājā:

Viena parūka	350 sudraba gabali
Viena sievietes ķemme	100 sudraba gabali
Viena rokas sprādze	300 sudraba gabali

Cita rokas sprādze	30 sudraba gabali
Viena...	50 sudraba gabali
Viens spogulis	100 sudraba gabali
Viena ?	70 sudraba gabali
Viens tīnis .?.	4 gabali zelta sīk- naudas
Viens gredzens	2/?/ sudraba
.....	130 ? sudraba gabali

kopzumā 1130 sudraba gabali - 5650 stateri, atkārtots

1130 sudraba gabali, 4 gabali zelta sīknaudas-----

izsaisa tavu augšā minēto sievas mantu vērtību.

Es saņēmu tās no tavas rokas, pilnā skaitā, bez izrūkuma. Mana sirds ar to apmierināta. Vai tu esi iekšā /vai/ ārā, tās /lietas/ pieņem tev. Tu esi viņu valdītāja/ liktenis/, es esmu viņu lietotājs. Tanī gadījumā, kad es tevi kā sievu atstumju vai tu pati no sevis gribi aiziet, es tev atdošu minētās/sievas mantas/ viņu /veidā/ vai to sudraba vērtību. Es nevarēšu

dot pēc tevis zvērastu, lai tu viņu dotu attiecībā uz savām sievas mantām, sūcīdams, ka tu neesi viņas manā mājā ienesuse. Tev ir attiecībā uz tām varas tiesība pret mani, bez kādas iesūdzības un bez kā ar manīm kādu pasaules vārdu runātu.

Rakstījīs Herieuss vecākais, P-sen/?/ - Thota /?/ dēls.^{1/} Otrā pusē seko 16 liecinieku vārdi, daži nesalasāmi. Laulību līgumi nebija visi vienādi pēc vienas šablona, Tā kāda priesteru leulības līgumā^{2/} no 225.g.pr.Kr. vīrs uzskaita ikgada uzturam apsolītos produktus.

..... es doodu tev kā pūra naudu no sevis 2 mārciņas sudraba - 10 staterus un doodu tev 36/?/ mērus labības..... un 12 hinas eļļas un 12 hinas togemeļļas un 24 hinas... kā tavu gada uz-

-----
I/ZA 54 pēc "Der demotische Papyrus der Stadtbibliothek Frankfurt a.M."

2/P.3109, tulkojums no Erman Krebs: Aus den Papyrus der königlichen Museen."

turu un dodu to priekš katra mēneša un katra gada.

.... un dodu uz turieni, kur tu grībēsi.^{I/}

Tavs un mans vecākais dēls būs kungs par visām lietām un mantu, kas man pieder un ko es iegūšu.

Kad es..... tevi ienīstu un ņemtu blakus tev vēl citu sievu, es tev došu 10 sudraha mārciņas- 50 staterus, neceļot nekādas ierunas pret tevi

No šiem līgumiem redzam, ka sievai ir dotas garantijas par viņas apgādāšanu, kā arī atlīdzība šķiršanās gadījumā. Sieva kā "nama kundze" ieņēma cienījamu stāvokli un tiesiskā ziņā, šķietas, vīram līdzās stāvējusi. Ka sievieti cienīgi vērtēja kā sievu un māti, norāda apstākļi, ka ģimenes kapā atrodams sievas, bieži arī mātes attēls, bet gandrīz nekad nava tēva attēla. Tāpat mirušā piederība atsvināta gan no mātes, bet ne no tēva, tas varbūt atlikums nomatriarchata. Tā vidus valstī runāja: Redi

I/No tā varam spriest, ka sievas varēja dzīvot arī atsevišķi no vīra.

Zobk/dzimis no Sentas, Anhor, Neb-onetas^{I/} dzemdēts
 u.t.t. Bet pamazām ieraša grozās. Jaunajā valstī saka:
 X, J dēls.^{2/} Vidus valstī bieži mantojums aristokra-
 tijā pārgāja sievietiešu liniņā.^{3/} Mantoja nevis dēls,
 bet vecākās meitas dēls. Blakus tam gan arī atrod
 vecu veco uzskatu, ka vecākais dēls ir tēva manti-
 nieks.^{3/} Iekats par mātes izcilo stāvokli tā iesak-
 ņojies tautas garā, ka vēl 19. dinastijas laikā mā-
 tes tēvu uzskatīja par augoša jauneklā dabisko aiz-
 stāvi, kad ierēdnis taisīja labu karjeru, tad tas ir
 vectēva nopelns./mātes liniņā/. Kādā gadījumā sacīts
 ka kāds jauns virsnieks uzņemts ķēniņa stallos,
 pateicoties savam mātes tēvam.^{4/}

Gudrais Ani/Ani mācības noraksts uzglabājies
 no 21. vai 22. dinastijas laika/ māca jaunatni nepa-
 ļauties uz gaidāmo mantojumu vien: "Nesaki, manas
 mātes tēvam ir nams.....^{5/}

I/Erman - Ranke, Aegypten, 183 lp.

2/Sethe, AZ, 4997.

3/Erman-Ranke, Aegypten, 183 lp. pēc Pap. I538. I814.

4/Erman - Ranke, Aegypten pēc An. 3, 6

5/Adolf Erman, Die Literatur der Aegypter

Arī šis piemērs apstiprina egiptiešu sabiedrībā pastāvējušo ieskatu, ka ar mātes radiem rēķinājas vairāk, kā ar tēva radiem. Šī mātes linijas respektēšana galvenā kārtā attiecināma uz "nama kundzi", laulāto sievu. Bet bez laulātās sievas "nama kundzes" vīram bija tiesība ņemt arī blakus sievas. Blakus sievas un un viņu bērni, liekas, nevarēja pretendēt uz tik cienījamu stāvokli un mantu, kā istā sieva un tās bērni. Te daudz kas atkarājās no vīra labās gribas. Jau Ptahoteps, egiptiešu gudrais vezīrs, /ap 2675 vai 2870 pr. Kr./ liek savam dēlam pie sirds, iztūrēties labi pret konkubīni:

"Kad tu sev ņem labi turētu sievieti, jautru, ko pazīst viņas pilsētas ļaudis, ----- tad neatgrūdot, bet dod viņai ēst. 2/

I/otrā apstrādājumā: rūpējies, lai viņa ar ēdienu uzbarojas.

Egiptietim varēja būt vairākas blakus sievas, bet tikai viena sieva - nama kundze. Kā izņēmumi mināmas vairākas līdzvērtīgas sievas ķēniņam, bet šīnī gadījumā tas izskaidrojams ar politiskiem apstākļiem .

Ramzesam II, piemēram, bija jau divas "lielas" ķēnišķīgās sievas - Naftera - mernemut, kura arī Bogas - koi ķīlu rakstos pieminēta kā Egiptes ķēniņiene^{I/} un Ese - nofre, Ramzesa II pēcteča Menephtas māte, kad viņš ar hattu ķēniņu mieru slēdzot, ņēma^{viņ} (viņa meitu sev par sievu. Šīnī gadījumā Egiptes ķēniņš taču nevarēja spēcīgās kaimiņu valsts ķēniņa meitai ierādīt zemāku vietu, kā jau divām iepriekšējām sievām - ķēniņienēm. Arī Tutmess IV, Amenhoteps III u. Amenhoteps I^{IV} aiz politiskiem iemesliem ņēma sev par "lielām" ķēnišķīgām sievām Bābeles un Mitānijas ķēniņu meitas. Pēdējie divi ķēniņi savas galnehās sievas taču tā cienīja un mīlēja, sevišķi

---

Amenhoteps III savu sievu Tiju, ~~ka~~ jaunās precības izskaidrojamas tik ar politiskiem iemesliem. Tija taču bija Amenhotepam III gandrīz kā līdzregente !

Līdzīgi iemesli un materiāli aprēķini būs izsaukuši daļu labu dubultlaulību arī augstākās šķirās. Kāds Chnemhotpe /ap 2000 pr.Kr./ apprecēja savu kaimiņa virsaiša meitu Cheti, bagātu mantinieci, lai iegūtu lielākus īpašumus savas pirmās sievas bērniem. To viņš arī panāca. Bet lai gan Cheti saucās par mīļoto sievu un mājas kundzi un pret viņu izturējās ar vislielāko uzmanību, pie kam tikai viņas dēli saucās par virsaiša Chnemhotpes lielajiem miesīgajiem dēliem, Chnemhotpes sirdi valdzināja tomēr cita sieviete, viņa mantas pārzine Zata. Pretēji paradumam Chnemhotpes kapa attēli rāda Zatu un viņas dēlus tieši aiz Chnehotpes oficiālās ģimenes. I/

I/Erman-Ranke, Aegypten I 78 lp. pēc Newberry, Beni Hasan, taf. 35 f.

Kā blakus sievas savā starpā satikušas, mums maz kas zināms. Laulību līgumos neatrodam aizrādījumus kā savā starpā jaizturās laulātai sievai un blakus sievām. Nav tādu norādījumu, kā kādā Bābeles laulības līgumā no Sinnuballīta laika/ap 2000 pr. Kr./, kur blakus sievai jaizturās pret galveno sievu visai pazemīgi. "Iltanijai^{1/} jamazgā kājas Taram-Saggilai^{2/} un jānes viņas krēsls uz dievnamu; viņai jārupējas par Taram-Saggilas rotām; ja Taram-Saggila ir noskumusi, /arī/ Iltanijai jānoskumst; ja Taram-Saggila priecājas, tad /arī/ Iltanijai jābūt priecīgai. Ko Taram-Saggila aizzīmogojusi, Iltanijai nebūs atvērt. Viņai pienākas samalt un izcept tai 10 ka miltus / dienā/....^{3/}

Kā Egiptē vispārīgi ģimenē valdīja maigāks un brīvāks gars, nekā Bābelē, domājams, ka tas arī izpaudās sievu starpā. Interesants šīnī zinā ir piemērs

-----
1/blakus sievai

2/Taram-Saggila - sieva, galvenā

3/Br.Meissner, Assyrien u.Babylonien pēc APR.N.89.

ar dižciltīgā Ameni /vidus valstī/ sievām Nebetu un Henuti. Šo starpā valdījusi harmonija, untās izrādījušas viena otrai lielu uzmanību. Nebeta nosauca savu otro meitu par Henutu, un Henuta gāja savā uzmanībā pat tik tālu, ka nosauca visas savas trīs meitas Henutas vārdā.^{1/}

Saprotams, ka galvenā kārtā tikai ķēniņš un bagātie ļaudis varēja sev atļauties turēt blakus sievas-haremu. Par valdošo laulības formu Egiptē

Valdošā laulības forma - jāuzskata monogamija. Vecākos laikos diezgan izplatīta bija poligamija, bet pamazām tā izzuda. Kādam

kapēnu zaglim /ap 1100 pr. Kr./ ir divas sievas, bet

šīnī laikā tas jau ir izņēmums.^{2/} Vēlākā laikā, rādās, pilnīgi nostiprinājās monogamija.

1/Erman-Ranke, Aegypten pēc Kairas 20455.

2/Goodwin, AZ .73,39

Arvienu vīriešu un sieviešu faktiskie kopdzīves veidi ir bijuši diezgan dažādi. Tā arī Egiptē sastopam līdzās sievai blakus sievas, vienu vai vairāk, kuŗas dzīvoja haremā, "noslēgto namā". Bet bija arī pavisam brīvi sakari starp vīriešiem un sievietēm, sevišķi nabadzīgākās šķirās. Tā, noklaušino tādā sūdzības lietā piecas strādnieku sievas, izrādījās, ka šetras no tām dzīvo ar strādniekiem konkubinātā, bet tikai viena tika apzīmēta par sava vīra sievu.^{1/}

Ķēnina lielā sieva un harems.

Ķēniņam, kā jau agrāk aprādījām, varēja būt vairākas līdztiesīgas sievas. Galvenā sieva ķēniņam bija no augsta dzimuma, visvēlāmākais bija, lai viņa būtu "dieva" meita, t. i. mirušā ķēniņa meita, ķēniņa māsa.^{2/} Vēlāk ieviesās paraša precēt ārzemju princeses - no Bābeles, Hattu zemes un citurienes.

1/Erman-Ranke, I81 lp. pēc Tur.47,8.Salt.2,2 ff.

2/Erman-Ranke, Aegypten 85 lp. pēc Rouge Inscr. Hiér I53.

Kādā godā stāvēja ķēniņiene, liecina viņas tituļi
 vecajā valstī: tā, kas skata Horu un Setu/vecais ķē-
 niņa apzīmejums/ liela piemīlībā, liela žēlastībā,
 Hora draudzenē

ķēniņa sieva, viņa mīļotā^{I/}

Jaunajā valstī ķēniņienei šādi tituļi:

Dieva sieva

Dieva māte

Ķēniņa lielā sieva

Abu zemju valdniece^{2/}

Egiptiešu pieminēkļi pa lielākai daļai rāda ķēniņieni
 kā oficiālu personu. Bet nedaudzi attēli ļauj ieska-
 tīties arī viņas intīmā dzīvē. Te redzam, ka šo dievu
 t. i. ķēniņa un ķēniņienes attiecības ne arvienu bija
 ceremoniālas un stīvas. Tādi attēli uzglabājušies no
 ķēniņa Echnatana un viņa sievas dzīves. Šais attēlos

 I/Erman - Ranke, Aegypten, pēc Borchardt, Sahure VI, II6

2/ turpat

pēc LD III, I32 o.

redzams, kā ķēniņš ar ķēniņieni spēlējas ar saviem bērniem, kā ķēniņiene ķēniņam ieļej vīnu^{1/}, kā viņi kopā ēd mielastu^{2/}. Vienā attēlā ķēniņiene redzama ķēniņam klēpī sēdot un snēdzot savu jaunāko meitiņu ķēniņa skūpstam.^{3/}

Bet neskatoties uz vislabākām attiecībām ar savu lielo sievu, katrs ķēniņš turēja arī haremu. To prasīja ķēniņa stāvoklis. Tā Ramzesa II tēvs, kad dēls bij pieaudzis, pats rūpējās par dēla apgādāšanu ar skaistām sievietēm^{4/}. Dažkārt haremā bija simtiem sieviešu, arī ārzemnieces. Kad Amenhoteps III apprecēja Mitanijas ķēniņa Tušrattas māsu Gilušipu resp. Kirgipu^{5/}, viņš dabūja līdz 317 haremam izmeklētas meitenes. Taču kā šīnī gadījumā, tā vispārīgi nav jādomā, ka visas harema iemītnieces bija sava kunga blakus sievas. Daudzām no tām

---

1/Erman-Ranke, Aegypten, 86 lp. pēc Davies, Amarna, 2vtaf. 32.

2/ turpat 86 lp. " " " 3, taf. 4.

3/ " 87 lp. pēc MDO-G 52.27

4/Max Müller, Liebespoesie 5 lp. pēc Mariette, Abydos I, 6, 47

5/M. Müller, lp. 5.

bija jāuzstājās sava kunga resp. ķēniņa priekšā kā dejojā-
 jām, mūzicētājām un dziedātājām. M. Müllers^{I/} pat apšaubā,
 vai 3I7 Amenhotepam sūtītas meitenes domātas Amenhotepa
 haremam, varbūt lieta že grozās ap verdzeņu pirkšanu. Nav
 gan domājams, ka Amenhoteps III būtu licis izgatavot skara-
 bejus par piemiņu verdzeņu pirkšanai, bet drīzāk tās tie-
 šam zīmējās uz jauno sievu Gilu^šipu-Kirgipu un viņai lī-
 dzi dotām 3I7 harema meitenēm, jo skarabeja uzraksts svi-
 nīgs. "-----" Brīnums atveda viņa majestātei Kirgipu, Nahari-
 nas virsaiša meitu; /un/ priekšnieku no viņas harema sie-
 vietām, 3I7 personām. 2/

Bet lai nu kā, ķēniņu blakus sievu skaits tomēr bij
 diezgan liels; to liecina fakts, ka Ramzesam II bija 200
 bērnu. Daudzi prinči vēlāk ieņēma dažādus amatus - kā virs-
 priesteri, virstiesneši, rakstveži, vēlākā laikā sevišķi kā
 generāļi. 3/

I/M. Müller , 1p. 5

2/Ancient Records, II, §. 867.

3/Erman - Ranke, Aegypten 89 lp.

Blakus sievas ņemot, ķēniņš neskatījās uz kārtu, bet uz skaistumu. Dažas ķēniņa iemīlētās ieguva lielas priekšrocības - drīkstēja nēsāt princeses galvas rotas, pat svēto ķēniņa čūsku, ķēnišķības nozīmi. Viņas bieži dabūja arī skanošus vārdus: visas zemes valdniece, Deltas valdniece, skaistā valdniece.

Par harema iekšējo dzīvi maz kas zināms. Tikai vienā sienas reljefā /Medinet Habn tornī/ attēlots ķēniņš haremā. Tur Ramzess III spēlēja ar vienu no savām harema dāmām ~~spēli~~ *kaulinu* spēli /~~Brettspiel~~/, un tā viņam sniedz puķi.

Nav zināms, cik ilgi sievietes palika haremā, bet ķēniņš bieži tās atdāvināja sev tuvu stāvošiem favorītiem.

Haremu jeb "noslēgto namu" pārvaldīja īpaša uzraudzene un pārvaldnieks ar veselu štatu augstāku ierē-

---

nu, un to apsargāja durvju sargi. Kāds virsaitis sava kapa uzrakstā lepojas, ka viņš harema sievietes ieslēdz, ved tās ķēniņa priekšā un noskatās arī viņu dejās.^{I/}

Kāds egiptiešu uzraksts^{2/} stāsta par harema sazvērestību, kas, domājams, notikusi Ramzesa III laikā. Pie nopratināšanas, apsūdzētais ~~Pelekamens~~ harema pārzinis, atzīstas, ka viņš slepeni sazīnājies ar ķēniņieni Tiju, kas kopā ar harema iemītniecēm bija sazvērējusies pret savu ķēniņu. "Viņš iesāka viņu /t.i. harema dāmu, A.K./ vārdus "Mudiniet tautu! Mudiniet ienaidniekus, lai viņi sacelas pret savu kungu. "atstāstīt viņu mātēm un brāļiem."^{3/}

Šis izteiciens dod mums iemeslu domāt, ka harema iemītniecēm nav bijis iespējams ar savām mātēm un brāļiem satikties, bet tām bija jāatrod starpniecība.

I/Erman-Ranke, Aegypten, 87 lp.pēc Newberry, Bersheh

II, taf. 21 augšā 9.16.

2/Ancient Records IV, 427.

3/Ancient R . . . IV, 428

Par harema lielo noslēgtību liecina arī tiesneša Uni¹⁰ uzraksts no Pepi I laika / 6.din./Kā tiesnesis Uni bij ieguvis ķēniņa labvēlību un kad vajadzēja tiesāt vienu no ķēniņa sievām/laikam par sazvērestību/, tad ķēniņš to uzdeva darīt Unijam."Kad haremā slepeni iesākās process pret ķēniņieni Imtesi, tad viņa majestāte man lika iet /haremā/, lai noklausītos apsūdzību viens pats.Nedz galvenais tiesnesis, nedz princis ir bijuši te, bet tikai es viens pats, majestāte mīlēja mani.^{I/}

Beidzot apskatu par ķēniņa haremu, jāaizrāda, ka savā laikā ķēniņi lepojās ar tiesībām uz visām savas zemes sievietēm.Kādā no visvecākiem piramīdu tekstiem^{2/} par ķēniņu sacīts, ka viņš pēc savas patikasvīriem atņēmsot sievas, bet tā ir sensēnu laiku atskaņa ,kas vēsturiskajā Egiptē vairs neatbilda īstenībai.Tāpat jašaubās, vai I.dinastijas /3300 pr. Kr./ ķēniņienes sekoja saviem vīriem nāvē, kā to

---

I/Ancient Records, I, 310.

2/Sal.Sethe, Pyr. 510.

varētu domāt pēc, viņu apbedīšanas veida, atrodot tās līdz ar suņiem un punduriem blakus viņu kungiem.

Pēc ķēniņu harema apskata būtu lieki apstāties pie vienkāršo mirstīgo harema. Ķēniņam padotie augstākie ierēdņi un citi turīgākie vīri mazumā mēģināja atdarināt visu pēc ķēniņa harema parauga, tikai šo mirstīgo harems nebija tik spožs, viņu iemītnieču skaits tik liels.

Bez harema sievietēm, egiptiešiem, zināms, bija Kurtizanes. arī kurtizanes. Bet tām Egiptē nav piekrītusi ievērojama loma. Šinī ziņā tās ne tuvu netiek līdz grieķu heterām. Izskaidrojama šī parādība ar pietiekoši lielo brīvību, kas valdīja sievietes un vīrieša attiecībās, un ar egiptieša raksturu. Egiptietis visā visumā jāatzīst par labu ģimenes cilvēku un bērnu mīļotāju.

"Pasakā par avarēju šo" I/ iepazīstamies ar

I/Adolf Erman, Die Litaratur der Aegypten" 63 lp.

Gimene un sie- egiptiešu ieskatiem par ģimenes vērtību."Esi
vieta egiptiešu stiprs, pacieties. Tad tu atkal apkampsi savus
gudrajo rakstu- bērņus un skūpstīsi savu sievu un redzēsi savu
rojamos. māju - tas ir tas labākais par visu! Tāpēc jau
agri tiek ieteikts apprecēties. Gudrais Ani sa-
ka: Ņem sievu, jauneklīs būdams, lai viņa tev dzem-
dē dēlu. Gādā to sev, kā mēr esi jauns un piedzīvo,
ka viņš top par vīru.^{I/} Būt apveltītam ar bērņiem
Egiptē skaitījās par lielu laimi. Senajā Egiptē
vecpuišu, šķiet, bijis maz. Ļoti reti atrodami
kapi, kur nebūtu attēlota vai uzrakstos minēta
sieva. Sievu un māti, it īpaši māti, turēja lielā
cieņā. Gudrais Ani liek jaunatnei pie sirds,
lai tā mātei maizi dod divkārt un lai nes to,
kā viņa bērņu nesusi, jo daudz tāi bijuši grū-
tumi bērņu dēļ.^A Tad tevi pēc taviem mēnešiem
dzemdēja, viņa tevi atkal nesa uz savas muguras

I/Erman, Literatur der Aegypten, "Die Weisheit des
Ani 295 lp.

un trīs gadus tu zīdi viņas krūti .Viņa deva
 tevi skolā,kad tu mācījies rakstīšanu un ik die-
 nas viņa stāvēja....^{1/} ar maizi un alu no mājas.
 Kad tu esi jauneklis un ņemi sev sievu un tev ir
 pašam sava māja,tad liec vērā/raugies uz to/,kā
 tava māte dzemdējusi un kā viņa tālāk tevi au-
 dzinājusi.Lai viņai nebūtu ^{tevi} jāsmādē un jāceļ ro-
 kas pret debesīm un tām nebūtu jādzird viņas vai-
 manas." ^{2/}

Tāpat kā pret māti,gudrie Ptahoteps un Ani
 ieteic izturēties labi,uzmanīgi un cienīgi arī
 pret sievu.Cits jautājums,vai šī respektējošā
 izturēšanās izriet no nesavtīgas atzinības jūtām.

Daži vilcieni Ptahotepa mācībā liek domāt,ka sie-
 viete uzskatāma kā nepieciešams ļaunums.Pret šo

 I/domāts " pie skolas."

2/Ad.Erman,Literatur der Aegypter,299 lp.

No minētā teksta redzams,ka egiptietes zīdījušas
 bērnu 3 gadi.Ķēniņa un tuģīgās ģimenēs bērniem
 pieņēma zīdītajas un aukles,kuras tad ģimenē bau-
 dīja lielu cienību.Nedeļniece 14 dienas pēc dzem-
 dēšanas sāka rīkoties saimniecībā/sk.Erman,Lit.des
 alter Aeg."König Cheops und der Zauberer,"75 lp.

problēmātisko radījumu jāizturās labi, lai viņā
 snaudošais varbūtējais ļaunums nekļūtu aktīvs.
 Ptahoteps saka: "Mīli savū sievu mājās, kā pienā-
 kas. Pildi viņas vēderu un apgērb viņas muguru ;
 un /labākās/ zāles viņas locekļiem ir s^{va}idamā
 eļļa. Iepriecini viņas sirdi, kamēr viņa dzīvo^{viņa}; ir
 laba druva savam kungam." I/ Šie aizrādījumi pār-
 steidz ar savu materiālistīgo viedokli, bet - vai
 tagadējā zociālā dzīve pilsētā uzrāda labāku ten-
 denci?

Mazliet jaunākā Ani mācība attiecas uz sīkumu
 ievērošanu laulāto starpā, kas var veicināt labu
 kopdzīvi. Ani māca: "Nekontrolē sievu viņas mājās,
 kad tu zini, ka viņa ir krietna. Nesaki viņai: "kur
 tas ir, atnes to mums," kad viņa to nolikusi parei-
 zā vietā. Tava acs lai visu redz, bet tu klusē, at-
 zīsti viņas labos darbus." 2/

Vispārīgi Ani mācība ir smalkjūtīgāka par

I/Ad.Erman, Die Literatur der Aegypter", 93 lp.

2/Ad.Erman, Die Literatur der Aegypter, "300 lp.

Ptahotepa mācību, bet vienā jautājumā viņu domas vienam no otra daudz neatšķiras. Abi tie ir ļoti negatīvos ieskatos par ārpus ģimenes stāvošo sievieti, kas ar saviem netikumiem apdraud vīrus un jaunekļus, un dod padomu vispārīgi netuvoties sievietēm. Ptahoteps ieteic būt atturīgam pret sievietēm arī savu draugu un radu mājās. "Ja tu gribi uzturēt draudzību kādā mājā, kurā tev ir ieeja, kā kungam vai brālim vai draugam, kur tu arī neienāktu, sargies tuvoties sievietēm. Vieta, kur viņas ir, nav laba. Tūkstošiem cilvēku viņu dēļ ir bojā: viņu stikla šocekli padara tevi par muļķi un te jau tie kļuvuši par akmeni. Kāds nieciņš maza drusciņa, kas līdzinās sapnim un galu galā nāk nāve.^{I/}

Vai šīs beigas zīmētos uz bargu itrēķināšanos no attiecīgas sievietes piederīgo puses vaipat uz nāves sodu par laulības pārkāpšanu? Nav iespē-

---

I/Ad.Erman, Literatur der Aegypter ,93 lp.

jams noteikt, kāds sods Egiptē pastāvēja par šāda veida pārkāpumu, bet bez šaubām, likumi to uzskatīja par lielu grēku. Kādā stāstā^{I/} pieviltais vīrs nodod sievu ķēniņam, "kurš liek to sadedzīnāt un viņas pelnus izbārstīt upē." Bet īstenībā gan nebūs valdījusi tik liela bardzība.

Bet atgriezīsamies pie egiptiešu gudrajo brīdīnājumiem attiecībā uz sievieti. Gudrais Ani, kaut gan citādi savos uzskatos modernāks un izmeklātāks par Ptahotepu, tomēr sievieti uzskata par bīstamu radījumu, kas var padarīt daudz ļauna. Ani salīdzina sievieti, kas stāv ārpus ģimenes vai neievēro tās noteikumus, ar dziļu atvaru, kura virpuļošana nav zināma. "Satgies no sievas, kas nāk no svešuma, kura pilsētā nav pazīstama. Neuzskati viņu, neiepazīsties ar viņu. Sieva, kuras vīrs atrodas tālumā, saka tev katru dienu, "es esmu skaista," kad liecinieku nava klāt-----

---

I/M. Müller, Die Liebespoesie der alten Aegypten, pēc

Tas ir nāves grēks, kad viņu uzklausā un kad arī viņa to tālāk nestāsta..... Neseko sievietei, lai viņa nenolaupa tavu sirdi.^{I/}

Bet lai gan nupat un iepriekš minētos vārdos izteiktā par sievieti daudz neatzinīga, paliek tomēr fakts, ka ar viņu rēķinājās, ka par viņu jā- raksta pamācības. Redzams, ka sieviete ir īpatnis, bet ne padevīga vīra verdzene. Pamazām sievietes stāvoklis bij kļuvis brīvāks, sieviete bija ieguvu- si vairāk cilvēciskas cieņas. Manāmu iespaidu šī- nī ziņā un ^{uz} plašākām aprindām atstāja 18. dinasti- jas lielās valdnieces Hačepsuta un Tija/par tām būs vēl runa nākošā nodaļā/. Tā jau bijis arī citās valstīs, piem., savā laikā Krievijā, ka sie- vietēm troni ņemot, lielākā vai mazākā mērā viņu valdīšana nāca sievietēm par labu, tā Krie- vijā izglītības lietā.

I/Ad.Erman, Die Literatur der Aegypter, 296 lp.

Protams, ar to nav teikts, ka Hačepsuta un Tija būtu izdevušas kādus likumus sievietēm par labu. Šeit runa var būt tikai par neapzīnīgu sabiedrības domas iespaidošana. Bet arī likumi bija piešķirušī sievietei savas noteiktas tiesības. Ir uzglabājušies dokumenti no XVIII-XX dinastiju laika, /1500-1000 pr. Kr./, kuŗi norāda uz sievietes personīgu patstāvību un pilntiesību vest savas darīšanas bez kādas svešas aizbildniecības^{I/}. Tas ir apstākļis, Vispārejs slēdzims par sievietes zociālo stāvokli un, varbūt, arī materiālo neatkarību.

Vispārejs slēdzims par sievietes stāvokli Egiptē.

Ka toreizējā sieviete kā sieva tika aicināta par liecinieci viņas vīra prāvā,^{2/} arī liecina par to, ka toreizējā valstī un sabiedrībā sievieti uzskatīja par garīgi patstāvīgu arī ģimenes dzīvē, kur sievietes atkarība no vīra ir vispārim parasta

-----
I/Spiegelberg"Studien und Materialien zum Rechtswesen des Pharaonenreiches der Dynast. XVIII-XXI

/C. 1500-1000 v. Chr./

2/ turpat 86, 87 lp.

Augstāk minētos dokumentos nāk priekšā vairāki
 gadījumi, kur sieviete uzstājas tiesā. Tur iet sie-
 viete ar sievieti tiesā: Meradīsimies pie vezira u
 tur izlīdzināsimies.....^{1/} Tur kāda dziedātāja
 raksta attiecībā uz procesu, kuŗu tā uzsākusi^{2/}.
 Sieviete nodeva pie tiesas zvērastu: "Viņa zvēreja
 pie Dieva, sacīdama.....^{3/}

Kā sieviete Egiptē nodrošināja savu materiālo
 stāvokli, redzējām, apskatot laulības līgumus. Tie
 bija gluži moderni, atgādinādami mūsu dienu lau-
 lības līgumus par "šķirtu mantu". Vecie grieķi,
 aprakstīdami Egipti, dažkārt īstenību pārspīlēja,
 tā viņi arī zobojās par lielājam priekšrocībām,
 kādas tiekot dotas sievietēm. Līgava netik vien
 kā liekot norakstīt sev visu līgavainamantu, bet
 dokumentariski nodrošinot sev mājā visu valdīšanu
 /Diodors, I, 27/.

I/Spiegelberg"Studien und Materialien zum Rechtswe-
 sen des Pharaonenreiches der Dynast. XVIII-XXI

/C. I500-I000 v. Chr./ II lp.

2/ turpat, 36 lp.

3/ turpat, 86 lp.

Atzīstot ģenās Egiptes sievietes stāvokli par diezgan labvēlīgu, ņemot to no juridiskās puses, paceļas jautājums, vai formālais stāvoklis sakrita ar īstenību. Var jau būt, ka dzīves īstenība ir labāka vai sliktāka, nekā to noteic likumi, un līgumi. Sevišķi tas uzsverams, runājot par laulību, jo tik intīms iestādījums kā laulība, nebalstās tikai uz oficialām, no valsts formulētām vai uz ieraduma tiesībām, bet vēl lielākā mērā laulības dzīvi veido smalkāki niansēti iekšēji noteikumi. Viegli varam iedomāties stāvokli, kad vienā pusē stāv lielākas likumīgās tiesības un vara, nekā otrā pusē, bet ar likumu bruņotā puse negrib vai nevar tās izlietot, saduroties ar otras puses dvēseles un visas būtības varu. Attiecībā uz ģeno Egipti mums ir iemesls pieņemt labāko gadījumu t. i. to, ka caurmērā ģimenes dzīve un sievietes stāvoklis bija labāks un brīvāks, par to "minimumu", ko deva likums. Ir dokumenti, kas mums tiešām rāda egiptiešu, ģimenes dzīvi vis-

labākā gaismā. Tā sauktā Leidenes /no I9.din.

ap I300 pr.Kr./ vēstule, I/ ļauj ieskatīties priekš-
zīmīgā ģimenes dzīvē jau ^{vēlākā} laikā.....

Ģimenes dzīves
atspoguļojums
egiptiešu vēstu-
lēs.

Šo vēstuli raksta kāds atraitnis savas miru-
šās sievas garam. Atraitnis pēc savas sievas nā-
ves saslimis, un varbūt kāds viņam iestāstījis,
ka šo slimību viņam uzsūtījusi sieva. Tāpēc
atraitnis raksta sievas garam vēstuli un ieliek
to viņas kapā, lai to lūdzoši pārlicinātu, ne-
darīt viņam ļaunu. Starp citu vīrs raksta: "Ko es
tevu darījis? Tu kļuvi man par sievu, kad biju
jauns, un es biju ar tevi. Tad es ieņēmu dažādus
amatus, palikdams pie tevis, es tevi neatstāju un
nedarīju tavai sirdij nekādas bēdas. Bet redzi, tu
neļauj man laimīgam būt. Es ar tevi tiesāšos.
un tad jaatšķir; taisnība no netaisnības. Redzi,
kad es apmācīju faraona kaŗaspēkā virsniekus ar

I/Labākais tulkojums G.Möller, Hieratische Lese-
stücke III N9 taf. I3 ff.

nešus ne ēdu, ne dzēru kā cilvēks. Kad es pēc tam nonācu Memfisā, es lūdzu faraonu un devos pie tevis un ar saviem ļaudīm tevi ļoti apraudāju manas mājas priekšā. Es devu drēbes un audklus, lai tevi ietītu, es liku taisīt daudz drēbes un darīju visu labu, ko varēju darīt. Un redzi es līdz šim esmu nodzīvojis trīs gadus, pavadīdams tos /viens/ pats un neiegāju nevienā mājā^{I/} -jo neklājas, ka to kāds man līdzīgs darītu..... Tu neatšķiri labu no ļauna, bet gan mūs iztiesās.

Un kas attiecas mājā uz māsām, es ne pie vienas no tām neesmu iegājis!"

Tiešam, šis vīrs nav bijis smādējams. Kāda cita vēstule no 19. din. laika izteic sabiedrības domas par kādu bagātu cilvēku, kurš precējies un kuņam nav bērnu. Acīm redzot vēstuli Nechemutam rakstā kāds vecāks radnieks: "Ko lai uz to

---

I/Jāsaprot, ka nav gājis nevienā mājā sakarus ar kādu sievieti meklēt.

viņu ratiņiem, es liku tiem pienākt pie tevis
 un mesties tavā priekšā zemē, un viņi atnesa dažā-
 das labas lietas, lai tās tev nodotu, un es no tevis
 neko neslēpu, kā mēr tu dzīvoji..... Nekad nav sa-
 cīts, ka es tev būtu ļaunu /?/ darījis.....
 iedams cita mājā/kā laulības pārkāpējs/. Es neļāvu
 nevienam vīram ierunas celt pret to, ko es ar tevi
 darīju. Kad mani iecēla vietā, kur es tagad esmu.,
 un man kļuva neiespējami iziet, kā es to biju para-
 dis, es darīju to, ko dara man līdzīgais...../Es
 sūtīju tev?/ savu eļļu un savu maizi un savas drē-
 bes, un tās tev tika nonestas. Es nesūtīju tās uz
 citu vietu..... un es tev nedarīju neko ļau-
 nu/?/. Redzi, tu nezini, ka labu es tev esmu darījis.
 Es sūtīju ievākt ziņas par tavu labklājību, un kad
 tu saslimi ar slīmību, kuŗa tev bija /es liku atsaukt
 virsārstu, un viņš sagatavoja zāles, un viņš darīja
 visu, ko tu teici, lai viņš darītu. Kad man tad fara-
 ona pavadonībā vajadzēja ceļot uz dienvidiem, es
 savās domās biju pie tevis/?/, un es tos astoņus mē-

saka, ka tu esi ieguvis šo slikto slavu? Tas uz tevi neatstāj nekādu iespaidu, cik daudz par tevi arī nerunātu, ka tu neesi nekāds vīrs un neesi savu sievu darījis grūtu, kā citi to dara. Un tālāk, ka tu esi tik bagāts, bet nevienam neko nedodi. Kam pašam nav dēla, lai pieņem kādu ~~vāriņu~~ un audzina to. Tas viņu /izlabots: tevi / vēlāk aptecēs, kā pašā dēls." I/

Te skaidri izteicas egiptiešu veselīgais, nosvērtais dzīves uzskats. Te ir padoms, ko nerimst atkārtot arī mūsu laikos.

Egiptiešu
erotiskā
dzeja.

Noslēdzot šo nodaļu, nevar nepieminēt ar dažiem vārdiem egiptiešu erotisko dzeju. Lielāka daļa šo dzeju taču nāk no sievietes mutes, tāpat kā mūsu tautas dzejas lielākā daļa. Gan egiptiešu erotiskās dzejas māksliskā vērtība nav tik augsta, kāda, piemēram, ir ebreju dzejai /ar "Augsto dziesmu" egiptiešu

-----
I/Zeitschrift für ägyptische Sprache, 42 B., 2 Heft
Ad. Erman "Eine Adoption" pēc P. 10627., B.M.

egiptiešu dzejai diezgan daudz līdzības/,bet taču tā dod vienu otru naivi jauku ieskaņu.Šīs dzejas radušās galvenā kārtā 18.din./1400/ laikā,dažas arī vēlāk.Lielākā daļa dzeju rakstītas sirsniņā pārliedzinošā tautas stilā,bet ir daži Quasi zalon- dzejas paraugi,kuŗi jāatzīst par dzejiskā ziņā diezgan mazvērtīgiem.

Egiptiešu erotiskā dzeja attēlo savas zemes bēr- nus kā priecīgus mīlētājus,kas dzīvi neņem smagi. Te iemīlējušies neaizklīst no šīs zemes tāļos sap- nos un jūsmās,kā tas parasts pie ziemeļniekiem .Egip- tiešu dienvidnieciskais temperaments tos ātri tuvi- na reālam piepildījumaam.

Egiptiete uzrāda attiecībā pret otru dzimumu diez- gan lielu aktivitāti.Viņā negaida,bet visādiem lī- dzēkļiem mēģina pievilkt un saistīt to,uz ko tā sa- vas acis metusi.

Bieži šīs erotiskās dzejas izklausās,it ka te

nerunātu jaunava,bet piedzīvojusi sieviete.^{1/}
 1/Jāaizrāda,ka Egiptē jaunavību neuzskatīja par sevišķu vērtību
 Pie laulību līgumu noslēgšanas līgavas bez izšķirības sauca
 par sievām /hime /t/.Arī uz ārļaulības bērniem,vismaz romiešu
 laikā,neskatījas ar aizspriedumiem.

Viņa pavedina uz satikšanos, dod izredzētājam burvju dzērienu, lai tas ilgāk sajustu pie viņas valdzinājumu, apreibina to ar alu. Alus vispārīgi tiek dzerts gandrīz pie katras satikšanās, tāpat arī iemīlējušies pastāvīgi lieto smaržīgas eļļas.

Bet blakus šiem uzbudinošiem līdzekļiem iemīlējušies parāda arī daudz prieka par apkārtējo dabas skaistumu, par kokiem, par puķēm u. t. t.

Kad mīļākā atstāta, viņa tik noskumusi, ka kūkas tai izliekas sālītas, vīns šķiet kā žults. Tomēr paliek iespāids, ka atstumšana un šķiršanos nav paraksts uzņemt kā sevišķi tragisku.

Dažos dzejoļos attēlotie apstākļi liek domāt, ka uz satikšanos ieradusies precēta sieva, un šāda rendez-vous atklāšana varētu tai nest smagas sekas. Tomēr no tam nav jāpieņem slēdziens, ka egiptiešu sievas bijušas saviem vīriem visai neuzticīgas.

Ari klasiskajam stāstam par Potivara sievu nav jāmet ēna uz egiptiešu sievieti.^{I/}

Vēsturnieki nav neko sliktu varējuši teikt par egiptietes tikumību. Ja egiptietes būtu bijušas tik vieglprātīgas un neuztīgas, tad romiešu un grieķu vēsturnieki, bez šaubām, būtu to atzīmejuši, jo it sevišķi pēdējie labprāt pieķērās Egiptes sievietēm, it kā lielājam priekšrocībām.

Katrā ziņā egiptiešu tikumība stāvēja augstāk par otras vecākās kulturtautas - bābeliešu tikumību. Tādas erotiskas finešes un perverzitātes, kā bābelieši, egiptieši necentās sasniegt.

Visumā egiptiešu dzīves uztvērums jāatzīst par pieņemamu un viņu dzīves **veids** ^{par} (veseliīga dzīves prieka apdvestu.

Beigās lai atļauts saukt atmiņā mīlošo egiptieti ar diviem viņas **jaukākiem** dzejoļiem :

I/Tamlīdzīgi " pasakā par diviem brāļiem " brāļa sieva pavedina sava vīra jaunāko brāli, bet kad tas izturās atraidoši, apmelo to savam vīram, kurš tad savu brāli sasit un padzen.

Bgloža balss, klau dūc.

Tā saka: "Gaiša jau zeme!

A, kāda man daļa gar āru!

Putniņ, nerāj jel mani!

Es atradu savu brāli viņa gultā,

Mana sirds ir laimīga pār mēru!

Mēs sakam: "Mēs negribam šķirties!"^{1/}

Savu daiļumu ļauju tev skatīt

Smalkajā ķēniņu audekla kreklā,

Kas rasināts smaržīgām eļļām,

Izgreznots mirtēm.

Es nokāpju ūdeņī ar tevi,

Tu iznirsti ar uto-zivi, sarkano.

Cik rātņi tā pieglaužas manā plaukstā.

Lūk, paskaties jel!^{2/}

I/Max Müller, Die Liebespoesie der alten Ägypter
pēc London, papirusa I0060.

2/turpat, pēc Gizeh muzeja lauskas N 584.

II. Sieviete sabiedriskā, valsts un reliģiskā dzīvē.

Egiptiete
sabiedriskā
dzīvē.

Šī nodaļa, attiecībā uz pirmo jautājumu, diemžēl, jāiesāk ar negāciju, jo nav avotu, kas rādītu sievieti plašākā sabiedriskā dzīvē. Ir pamats domāt, ka sieviete, galvenā kārtā, aprobežojas ar mājas dzīvi. Tomēr savie- sīga dzīve tai bija pieietama. Tādā noslēgtībā, kādā tika turētas dažu Azijas tautu sievietes, pat seno germaņu sievietes, egiptiete acimredzot nedzīvoja. Viņa ēda ar savu vīru pie viena galda, dzēra viesiem dūšīgi līdz /pat līdz nevēlamai pakāpei nonākdama/. Viņa varēja arī droši rādīties ārpus mājas. Egiptiete pat piekopa nodarbošanos ārpus mājas, zināms, šī parādī- ba nebija vispārīga. Par sievietēm no tautas Herodots^{I/} stāsta, ka tās staigājušas apkārt, tirgdamās, bet vīri mājās auduši. /Herodots jau nu gan arī pārspīlē/. Bez tam sievietes Egiptē atzīmētas kā apkalpotājas krogos, kā dziedātājas, muzicētājas, dejotājas un citos nodarbības veidos, kas dabiski piekrītas sievietei.

I/ Herodot, 2, 35

Bet pa lielākai daļai, sievietei bij diezgan mājās ko darīt, jo daudz ko pagatavoja mājās, ko tagad gatavo ārpus mājas. Pat vīriešu apģērbus pagatavoja mājās sievietes. Tādā slēdzienu, mazākais, taisa Ermans - Ranke^{I/}, neatrazdams ēģiptiešu valodā apzīmējuma vārdam "skroderis."

Ierēdņu un rakstvežu vietas, kādu Egiptē bija tik daudz, sievietes nav ieņēmušas, jo viņas neprata rakstīt. Nav norādījumu, ka meitenes būtu sūtītas skolā, tāpat kā zēni. Rakstīt prasme pie sievietēm atzīmējama tikai kā izņēmumi. Bet tas nekavēja Egiptes sievietei atsevišķos gadījumos ieņemt visaugstāko stāvokli valstī - būt par ķēniņieni - patvaldnieci un dieva Amona augsto priesterieni. Tādu varu ķēniņienes un priesterienes panāca jaunajā valstī. Par vecās un vidus valsts ķēniņienēm, nav zinams, kāds iespaids tām bijis uz

---

I/Erman-Ranke, Aegypten, 245 lp.

valsts vadīšanu. Varbūt šīnī laikā tās bija tikai savu vīru sievas un bez lielāka iespaida politikā. Zināms, viņām parādīja lielu cienību un ^{kingu} godināja ar dažādiem tituliem, kuri minēti jau iepriekšējā nodaļā. Šie tituli gan ķēniņieni izceļ vairāk kā skaistu sievieti. Jaunās valsts ķēniņienes tituli izteic lielāku varenību, starp citu ķēniņiene saucās "abu zemju kundze". Arī pēc ķēniņanāves ķēniņiene spēlēja zināmu lomu. Kā ķēnišķīgai mātei tai piederēja savs zemes īpašums ar sevišķu pārvaldību. Dažas ķēniņienes pēc savas nāves vēl pie tālākām paaudzēm tika dievišķā godā turētas. Jaunajā valstī, ķēniņienes vārds parādās dokumentos līdzās ķēniņa vārdam, un ķēniņiene nēsā pieres stīpā svēto urēja čūsku. Sevišķi ķēniņienes izceļas 18. dinastijas spožajā laikmetā 18. dinastijas ciltsmātes Ahhotpe un Ahmose - Nefretre uzglabāja tautas atmiņā spožāku oreolu, nekā dažs tās pašas dinastijas ķēniņš. Troņa mantošanas legitimitāte kļūst atkarīga no sievām. Kā jau zināms, egiptieši savu ķēniņu izcelšanos atvasināja no dieviem.

Ķēniņienes
dalība valsts
dzīvē.

18.dinastijas sievietēm piekrita divkāršs gods: tās saglabāja sevī tīras dievišķīgas asinis, otrkārt tās bija hixu padzīnēja pēcnācējas.

Ahmozes I /1590 - 1557 pr.Kr./ pēcnācēja 18.

dinastijā stingri tiek ieturēta brāļu un māsu lau-

Slavenākās
Egiptes ķēni-
ņienes :

lība, un likumīgā meita bauda vairāk tiesības uz troni, nekā dēls, no blakus sievas. Tādā kārtā ķēniņa kronis pāriet no Aahmes - nefret-eres uz Thutmesa I sievu Ahmosi, tad uz viņas meitu Hačepsutu un būtu pārgājis uz Hačepsutas meitu, jā tā agri neļ būtu mirusi. Tā kā Hačepsuta bij palīkusi savai mātei vienīgais bērns, tad viņa arī visvairāk varēja uz troni pretendēt. Legitimisti, t.i. Amona priesteru partija pabalstīja Hačepsutas tiesības, jo viņa taču bija Amonaa pēcnācēja! Legitimisti piespieda Thutmesu I, izsludināt savu meitu par troņa mantinieci. Tomēr kādu laiku dabūja valdīt Thutmesa I dēls Thutmess II. Hačepsuta bij precē-

-----
I/Egiptiešiem bieži sieviešu un vīriešu vārdi bija vienādi.

jusies ar savu pusbrāli / no citas mātes/ Thutmesu
 III. Līdz ar šo apprecēšanos Thutmesam III radās
 pretenzijas uz troni un kādu laiku viņam izdevās
 valdīt vienam pašam/ viņš skaitījās valdnieks no
 1501-1447 pr. Kr., bet šinī starpā, ar vairākiem pār-
 traukumiem, apmēram 30 gadus valdīja arī Hačepsuta,
 rēķinot no viņas pirmās iecelšanas). Thutmesa III
 pirmajā lielākās varas laikā arī bija Hačepsuta līdz-
 valdiece. Savā uzceltajā tempļa uzrakstā Thutmess
 ne ar vārdu nepiemin Hačepsutas līdzvaldību. Bet pa-
 mazām legitimistu partija piespieda viņu dot vietu
 Hačepsutai un pašam atkāpties sāpus. Tikusi pie val-
 dīšanas, Hačepsuta sāka atjaunot hiksju laikā izpostī-
 tos pieminēkļus un tempļus, kas līdz tam bij stāvēju-
 šī neizlaboti, Tāpat šai laikā viņa sāka būvēt sla-
 veno lielisko Deir-el-Bachari templi. Bet uz laiku
 kāda cita partija ieguva pārsvaru par legitimistiem
 un Hačepsutas otram pusbrālim Thutmesam II izdevās
 ar Thutmesa I palīdzību, kurš vēl bija dzīvs, sagrābt
 varu savās rokās. Nevar sacīt, ka tēvs un brālis būtu

pret Hašepsutu izturējušies augstsirdīgi. No visiem pieminētajiem un sienu reljefiem tie lika iznīcināt Hašepsutas vārdu. Bet kad Thutmess I nomira, sabruka arī viņa nespēcīgā dēla Thutmessa II vara. Uz troņa nāca atkal Thutmess III, bet tagad legitimistu partija bij kļuvusi atkal stipra, tā kā vadošo lomu valstī uzņemas enerģiskā, gudrā Hašepsuta.

Hašepsuta ir pirmā lielā sievietē, kas vēsturē spēlē lomu. Tāpēc ir dabiski, uzkavēties pie viņas dzīves sīkāki. Hašepsutas vara balstījās uz Amona priesteru partiju, tiem savukārt Hašepsutas valdīšana bij izdevīga, kaut gan tautai sievietes valdīšana bij neparasta. Priesteru partijas interesēs bij stiprināt ticību, ka Hašepsutai, kā saules dieva Amona pēnācējai, visvairāk tiesības uz troni. Tāpēc mākslinieki attēloja Deir-el-Bachari reljefos Amonu kā Hašepsutas tēvu, kas iedams pie Ahmozes, pieņem uz lauku viņas miesīgā vīra Thutmessa I izskatu.

I/Ancient Records, II, 196-243.

Tālāk attēlots Hačepsutas dzimšana, dievu sarunas un lēmumi par nākošās valdnieces varenību, novēlējumi par viņas skaistumu u. t. t. Interesanti atzīmēt, kā mākslinieks pielāgojies tautas tradīcijai, ka par ķēniņu var būt tikai vīrietis un Hačepsutu tādēļ attēlojis kā zēnu, vēlāk kā pieaugušu ar tradicionālo ķēniņa bārdu. Tālāk attēloti un uzrakstos paskaidroti visi Hačepsutas galvenie darbi: Puntas ekspedīcija, tempļa atjaunošana u. c. Reljefi visā ir smagi cietušā un lielākā vai mazākā mērā iznīcināti no Thutmese III, kad Hačepsuta bij mirusi. Vēlāk arī Amenhoteps iznīcināja Hačepsutas Amonam par godu celto statuju. Uzraksta noskaidrošanai vajadzēja izlietot Amenhotepa dublikātu Luksorā. I/

Hačepsuta bij uzvēlusi arī vairākus granīta obeliskus Karnaka tempļa pilaru ejā, visaugstākos, kādi līdz tam Egiptē bij celti - 29 m garumā un 350 tonnas smagumā, apsudrabortus un apzeltītus, un, kā viņa

---

I/Breasted, Ancient Records, II, 190.

saka, no viena gabala. Viens no tām stāv vēl tagad, un to apbrīno Tebu apmeklētāji. Arī uz šīm obeliskiem bij uzraksti, kas attiecās uz Hačepsutu, bet tik ilgi no valdīšanas atstumtais Thutmess III pēc savas sievas nāves šos uzrakstus lika aizklāt, apbūvējot tos ar akmeņu kārtu. Bet tagad šī akmeņu kārtā ir nodrupusi un obelisks pauž Hačepsutas godību. Obelisku uzrakstā Hačepsuta izsakās, ka viņa cēluse šos obeliskus no mīlošas sirds savam tēvam Amonam par godu.^{I/}

Deir-el-Bachari templis, kas arī veltīts Amonam, reizē domāts kā mirušo piemiņas templis, jo netālu no tā izcirsts Hačepsutai kaps /šīnī laikā vairs nebija paraksts piramīdes celt/. Šis templis pieder pie Egiptes lieliskākām celtnēm un uz laiku laikiem glabā Hačepsutas slavu.

Hačepsutas laika biedrs Anna vērtē Hačepsutu šādos vārdos: "Viņa/t.i. Thutmessa III/ māsa, dievišķīgā sieva Hačepsuta, darbojās abu zemju valsts lietās pate pēc savā plāna. Egipte strādāja, noliekusi galvu viņas priekšā,

skaistās dieva pēcnācējas priekšā. Viņa bij virve,
 kas saturēja Ziemeļus un stabs, pie kura piestip -
 rināti Diehvidi, viņa bij priekšzīmīgs stūrmanis
 pie Ziemeļu stūres, kundze, kas izdala savas pavēles,
 kuŗas lieliskie rīkojumi nomierina abas zemes, kad
 viņa runā...¹⁾ "Liels cildenums, savienots ar zināmu
 sirsnību, izpaužas uzrakstos, kas izteikti pašas Hač-
 epsutas vārdā. Jāatzīst, ka vispārīgi reljefu uzrak-
 stiem ļoti solenāls raksturs, tiem sava līterāriska
 un dzejiska vērtība. Kā uzraksti, tā zīmējumi sniedz
 par savu laikmetu daudz interesantas vēsturiska
 materiāla. Pēc tiem Hačepsuta nenoliedzami ir bijusi
 liela valdniece. H. Šneiders savā "Kultur und Denken
 der alten Ägypter /I9 lp/ gan izsakās, ka Hačepsutas
 valdīšanas laiks nav tik daudz spožas varas, kā
 valsts stipruma pārbaudījuma laiks. Bet kas gan vi-
 ,ņas valdīšanā iztrūkst no liela valdnieka cienīgiem
 darbiem? Tikai kaŗotāja viņa nav bijusi. Bet no
 zināma viedokļa tas apsveicami, ka sieviete valdniece

ieturēja miera politiku. Un Hačepsutas laikā taču Egipte sasniedza materiālu labklājību un zināmu miera stāvokli. Jāatzīst arī, ka Hačepsuta kā raksturs uzrāda daudz vairāk nobleses, kā viņas tēvs un brāļi. Viņa necentās tiem atdarīt, izdzēšot no reljefiem to vārdus, kurus tie bij likuši iekalt izdzēstā Hačepsutas vārda vietā, kad viņa sava laikā bij atspiesta no varas. Ja apbrīno arī iecietība sacensībā pēc varas un troņa, kas atstāja savu rivāli pie dzīvības, kad tas bij pārspēts. Daudz jaunākos, daudz humanākos laikos, esam redzējuši Katrinu II un citus, izrēķināties citādā gaumē. Nenoliedzāmi, ka Hačepsutas dzīves darbā izteicās idejiska vienība un izturēts stils. No dieva tā izvēlēta un šai zemei piedzimusā, savam tēvam-dievam tā veltī dzīves darbu, izlabodama hiks~~u~~ izpostītos tempļus un celdama jaunus. Viņa dēļ tiek sarīkota slavenā ekspedīcija uz Puntu/pie Sarkanās jūras/, kas tanīs laikos skaitījās vai pašā zemes galā. Pēc egiptiešu uzskatiem Punta bij kaut kas paradīzei līdzīgs, no kurienes cālušies dāveni un cilvēki; kur bezgalīgs daudzums dārg

akmeņu un smaržīgu koku. Hačepsuta Puntas ekspedīciju, sastāvošu no pieciem kugiem, sarīko uz dieva pavēli, kuŗa dota Karnaka templī: "Dodaties jūrā, iesākot dieva ceļus uz dieva zemi, ceļojiet mierīgi uz Puntas zemi..... izpildot ķēniņu valdnieka pavēli..... I/

Pēc lieliskās uzņemšanas Puntā, ekspedīcija atgriezās ar dievu zemes augiem un ražojumiem, savukārt atstājuši ^{tu/} Egiptes zemes dāvanas. Ekspedīcija pārveda no Puntas smaržīgos mirres kokus, zilonķaulu, zeltu, pērtiķus u.c.^{2/} Mirres Hačepsuta bij tieši pavēlējusi atvest priekš Amona tempļa /Deir-el Bachari/ brīnišķīgo terasu apstādīšanas. Tādā kārtā Amona templis nu tiešam izvērtās par īstu dieva dārzu.

Varētu iebilst pret Hačepsutas lielumu, ka tempļa būves, Puntas ekspedīciju izdarīja arhitekti un citi valsts darbinieki. Bet kādā gadījumā būtu jānoliedz nopelni leilākai daļai valdnieku,

---

I/Ancient Records, II, 253.

2/Ancient Records, II, 265

Jāatzīst, ka Hačepsutas nopelni ir lieli diezgan viņas iniciatīvā un prasmē atrast spējīgus valsts vīrus un mākslīniekus un izlietojot viņu talantus. Tāpēc arī viņas slava un mūža darbs nav iznīcis par spīti tam, ka no Egiptes ķēniņu oficiāliem sarakstiem bij izdzēsts Hačepsutas vārds.

Otra ievērojamākā ķēniņiene Egiptes vēsturē ir Tija Amenhotepa III /1411-1375 pr.Kr./ sieva. Tija bija provinces muižnieka Juija un viņa sievas Tuijas meita. Lai gan viņas vecāki bij neievērojami, un tiem pie galma nebij pieeja, Tija ar savu gudrību un gribu tā izcēlās, ka Amenhoteps III ņēma viņu par savu lielo sievu, un viņa tiešām kļuva liela, iespaidodama ķēniņa iekšējo un ārējo politiku. Pie tam te jāņem vērā, ka Tija iespaidoja ne kaut kādu garīgā ziņā mazvērtīgu ķēniņu, bet ķēniņu, kurš piederēja pie sava laika intelligentākiem gariem, tāpat kā citi 18. dinastijas ķēniņi nav ievērojami kā ķēniņi vien, bet vispārīgi kā sava laika lielākie gari. ^{I/}Āgrāk izteica šaubas, vai

---

I/Schneider, Kultur und Denken der alten Ägypter
 . 17 lp.

Hačepsuta bij pirmā sieviete, kas iegūva valsts insig-
nijas un varu, Tija pirmā ķēniņāsieva, kuŗas vārdu sā-
ka rakstīt oficiālu dokumentu virsrakstos līdzās ķē-
niņa vārdam. To turpīnāja vēlāk Amenhoteps IV attie-
cībā uz savu sievu. /Mūsu laikmeta valdnieku sievas
nav ieguvušas tiesību uz tādu godu!/.

Amenhoteps izturās pret Tiju, kā pret pilnīgi
līdztiesīgu un nekādā neparādās bez viņas. Tijai parā-
da lielu uzmanību, un viņas brālis Aanenu kļūst par
galveno priesteri.

Galma dzīvē ieviesās lielāks streujums, bieži
tiek sarīkoti svētki un medības. Tijai pargodu Amen-
hoteps liek izrakt ezeru.

Tija, domājams, piederēja jūsi pie retajām ^{egiptiešn} sievietēm,
kuŗa prata arī rakstīt. Viņa sarakstījusies ar Mita-
nijas valdnieku. Eksistē Mitanijas ķēniņa Tušrattas
vēstule Tijai, kurā tas izsakās, ka viņa zina par sa-
runām sava nelaiķa vīra Amenhotepa III (no Tušrattas
saukts par Nimmuriu / un Tušrattas starpā. Viņa lūgusi
Tušrattas sūtni Giliju, lai tas paziņotu Tušrattam

Tija pēc dzimuma bijusi egiptiete. Tagad ^{pelni} atzīta šīs
gudrās egiptietes piederība pie egiptiešu tautas.

Tija, spēdama saistīt garī ^ī apdāvināto ķē-
niņu, pelnījusi divkāršu ievēribu. Jāatzīst, ka „femēni-
stiskā” 18. dinastijā vispārīgi ierakstījusi Egiptes
vēsturē lapas puses, kuŗas skaitāmas par interesantā-
kajām.

Amenhoteps III ir pirmais šai ķēniņu rindā, kuŗa
darbībā parādās brīvāki vilcieni, zināms uzskatu ~~svai~~
gums un modernums. Viņš grībēja ~~spēt~~ ja soli uz
zociālu ~~asumu~~ nolīdzināšanu.

Zināms ~~am~~ spriedumu trākums pie Amenhotepa parā-
dās jau, kad viņš liek izgatavot skarabējus par pie-
miņu savām precībām ar Tiju. Te viņš neslēpj sievas
vecāku vārdus, kaut arī tiem nav nekādu titulu: „Lai
dzīvo ķēniņš Amenhoteps, kam ir dota dzīvība un Lielā
ķēniņa sieva Tija, kas dzīvo. Viņas tēva vārds ir
Juijs, viņas mātes - Tuija. Viņa ir sieva varenam ķē-
niņam, kuŗa dienvidus robežas ir līdz Karoģai un zie-
meļu līdz Naharinai. I/
I/Ancient Records, II, 86I

lai viņš turpinātu agrāko draudzību arī attiecībā pret viņas dēlu. Tušratta lūdz, lai Tija savukārt liek to pašu savam dēlam Amenhotepam darīt, arī lai tas pildītu sava tēva dotos solījumus.^{1/} Tāpat vēstulē, kuras Tušratta rakstīja Amenhotepam IV, viņš vairāk reizes atsaucās uz Tiju, ka viņa varot savam dēlam pastāstīt par draudzību, kas pastāvējusi Tušrattas un Amenhotepa IV starpā, jo viņai viss ir zināms.^{2/} Dāvanas sūtīdams Tadušipai, savai meitai, kura bij izprecēta Amenhotepam III /mēs zinām, ka arī Tušrattas māsa Gilušipa bija Amenhotepa III sieva/, Tušratta neaizmirst arī Tiju.^{3/} Lai nostiprinātu sakarus ar citām valstīm, Amenhoteps III precēja sievas no Mitānijas un Bābeles. Bet zīmīgi ir, ka Amenhoteps III atteicās Bābeles ķēniņam Kadašmanbelam dot viņam savu meitu par sievu. Laikam Amenhoteps **IV** bija par savu stāvokli tik augstās domās, ka neatrada par iespējamu pielai-

---

I/Hugo Winckler, Die Tontafeln von Tell-el-Amarna,
XIV, 22

2/ Turpat XIII, 21

3/ Turpat XX, 23

šādu mesaliansi. Viņš atbild Kadašman~~be~~lam: "Nekad neviena Egiptes ķēniņa meita nav nevienam izdota."^{I/}

Bez šaubām, labo sakaru uzturēšanā ar citām valstīm, Tijai bija nopelni kā Amenhotepa III, tā Amenhotepa IV laikā.

Kā Tija bij iespaidojusi savu vīru, tā viņa iespaidoja arī savu dēlu. Visi vēsturnieki vienās domās, ka Tija bijusi ievērojama sieviete. Šaubas pastāv tikai par to, vai viņa arī Echnatona valdīšanā piedalījies mazāk vai vairāk aktīvi.^{2/} Pastāv ieskats, ka arī ~~pa~~ Echnatona (Amenhotepa IV pieņemtais vārds) reliģiskās reformas ierosināšanas Tijai bijusi nozīme. Vērā ņemot Tijas diezgan vienkārša dzimuma vecākus, ir pamats domāt, ka Tijai visvarenie Amona priesteri nevarēja būt tuvi un vēlami, jo tie jau parasti meklēja legitīmu ķēniņieni, kas cēlusies no dieva.

I/Hugo Winckler, Die Tontafeln von Tell-el-Amarna
9 lp., 3.

2/F. Balodis, Mākslas reforma Echnatona laikā. Latvijas Universitātes raksti, 219 lp., XI.

Augdams Amenhoteps, nākošais Echnatons, pastāvīgi atradās zem mātes iespaيدا un, dabiski, ka viņš ieauga mātes uzskatos, ka visa ļaunuma sakne zociālai netaisnībai ir Amona priesteri.^{1/}

Echnatons izrādīja pieķēribu savai mātei visā savā dzīvē. Attēlojumos redzam to kā maīgu dēlu ar māti pastaigājamies. Kad Echnatons būvēja tempļus vienīgajam dievam Atonam, vienu no tiem viņš cēla savas mātes vārdā.^{2/}

Kāds uzmanīgs dēls Echnatons bija pret savu māti, c/Nefretitija. tāds pat vīrs viņš bija pret savu sievu Nefretitiju.

Viņš nekur neparādījās bez saņas sievas. Tāpat arī viņas vārdu minēja dokumentos līdzās ķēniņa vārdam.

Nākošā ķēniņiene, kas interesejās par politiku ir Ramzesa II /1292-1225 pr. Kr./ sieva. Kad Hattu valstis un Egiptē noslēdza savstarpēju līgumu, Ramzesa II sieva rakstīja Mitanijas ķēniņa mātei, sa-

-----
 1/F. Balodis, Mākslas reforma Echnatona laikā, Latvijas Universitātes raksti, XI, 202 lp.
 2/Breasted, Geschichte Agyptens, 299 lp.

vai māsai Pudušepai, novēlot tai uz šo gadījumu laimes.

Interesantu lapas pusi Egiptes vēsturē sniedz harema sazvērestība Ramzesa III /II98-II67 pr.Kr./, laikā, 20 dinastijā.

Harema sa- Viena no Ramzesa III ķēniņienēm, saukta Tija, grībēja
zvērēstība.

savu dēlu Penteveri redzēt uz troņa. Kādi II harema ieredņi un vairāk kā 20 citi valsts darbinieki piedalījās šīnī sazvērestībā. Viens no galveniem sazvērniekiem bij Pebekkamens. Sazvērestība bija labi noorganizēta un bija cerams, ka revolūcija notiks kā pilī, tā ārpus pils. Bet tomēr sazvērestība tika laikā atklāta. Ķēniņš iecēla īpašu tiesu, pie kam tiesnešu izvēle bija bezpartejiska. Ķēniņš pats pirms sprieduma nomira, bet tiesa turpinājās un galu galā par vainīgiem atzina 32 cilvēkus, kuri bija no dažādām dienesta pakāpēm. Arī pašu nelaimīgo troņa pretendentu atzina par vainīgu. Notiesātajiem atļāva izdarīt pašnāvību.^{2/}

Interesantu liecību sakarā ar harema sievietēm ir

I/Erman - Ranke, 86 lp. sal. Winckler, MDO - G 35, 2I

2/Breasted, Geschichte Ägyptens.

nodevis galvenais apsūdzētais, āgrākais harema pārzinis Pebekkamens. Viņš sameties uz vienu roku ar ķēniņieni Tiju un harema iemītniecēm. Pebekkamens atzinies, ka viņš ~~atstāstījis~~ harema iemītnieču pamudinājumus mātēm un brāļiem uz sacelšanos. Kādi iemesli izsaukuši harema sieviešu pievienošanos sazvērniekiem, nav noskaidrojams. Te, kā Bresteds saka, pietiekoša viela dramai vai novelei.^{I/}

Bet šī īstenā vēstures drama laikam gan paliks uz visiem laikiem apklāta ar aizgājušo gadu tūkstošu tumsu. Bet gluži moderni, revolucionāri atskan no šiem sen pagājušiem laikiem haremu sieviešu vārdi viņu brāļiem un mātēm: "Modiniet tautu! Modiniet ienaidniekus, lai viņi saceltos pret savu kungu."^{2/}

I/Ancient Records, IV, 416.

2/Ancient Records, IV, 427.

Vēsturiskie fakti II daļā līdz šim galvenā kārtā pēc Breasted, Geschichte Ägyptens.

Ir dabiski apskatīt reizē Egiptes sievietes stāvokli valsts un reliģiskā dzīvē, jo, kā visur senajos laikos, tā arī Egiptē reliģija un valsts bija vienotas un viena uz otras balstījās.

Kādu varu bij iespējams sasniegt ^{m/}ta, ko izvirzīja priesteru partija, redzējam pie Hačepsutas.

No otras puses, cik grūti bij reliģiskas tradīcijas lauzt, rāda Echnatona reliģiskās reformas /revolūcijas/ neīzdošanās. Echnatona tuvākais pēcnācējs Sakare vēl bija viendievības piekritējs un pielūdza Atonu, bet jau Tutanchamons atgriezās pie Amona.^{I/}

Sieviete reliģiskā dzīvē.

Sievietes reliģiskā dzīvē sāka izcelties un arī zināmu politisku lomu spēlēt 18. dinastijas laikā, bet vēlākā laikā augstās priesterienes uz kādu laiku ieguva tādu nozīmi, ka viņas varēja uzskatīt par "baznīcas" valsts valdniecēm.^{2/} Tās bija paša visvarenā Amona augstās priesterienes, ne kādas mazāk ievērojamas

---

I/F. Balodis, Mākslas reforma Echnatona laikā, Latvijas Universitātes raksti, II, 216 lp.

2/Erman, Die ägyptische Religion, 84 lp.

sieviešu dieves priesterienes.

Egiptiešu
dievietes.

Apskatot sievieti Egiptes reliģiskā dzīvē, liekas, būtu vietā uzkavēties arī pie egiptiešu dievēm. Tomēr šis uzdevums aizvestu mūs pārāk tālu, tādēļ lai pietiek ar īsu aizrādījumu. Egiptiešu reliģija attīstījusies vairāku gadu tūkstošu laikā, un negribama agrākos ticējumus zaudēt, pievienojusi tiem jaunus attīstības posmus. Tāpēc egiptiešu reliģijā atrodam savienotu animismu, fetišismu, dzīvnieku kultu un dziļu teologisku domu. Līdzīgie dievi saplūst vienā dievībā, kosmiskos dievus sāk identificēt ar vietējā dievībā. I/ Daudzi dzīvnieciska veida dievi sāk pieņemt cilvēku izskatu. Tā Denderas govs Hathora ar laiku pieņem patīkamas sievietes izskatu, no vecā palikuši tikai govs ragi un ausis. Atsevišķu dievu zināmiem uzdevumiem nāk klāt jauni uzdevumi. Tā rodas divvainības, kas, jautājumā neiedziļinoties, liekas nepieņemamas. Šīnī ziņā zīmīgi ir Šneidera vārdi: "Kam runa iet par meitām, kuŗas ir savu tēvu

I/B.A. Turajev, Drevnij Egipet, I2-I5 lp.

mātes; par diviem vēršiem, kas cīnās putnā; kad mirušais kā Osirijs ar savu sievu Izidu rada to pašu Horu, kas viņu pirms uzkāpšanas debesīs uzmodināja no nāves, tad priekš egiptieša tie bija sevišķi vērtīgi noslēpumi.^{1/}

Iedomājoties egiptiešu dievietes, savādi liekas, ka tiem no sākuma trūkusi tik svarīgie dievi, kā mīlestības dievi./Vīriešu kārtas mīlestības dievs bija līkkājainais Bess/.^{2/}

Jaunās valsts laikā, kā mīlestības dievieti sāka pielūgt švešzemju Kedešu, ar puķēm un čūskām uz lauvas stāvošu. Viņu sāka pielīdzināt arī Hathorai un saukt, tāpat kā to, par saules aci un Re meiti. Vēlāk pati Hathora pārveidojās par gaišo prieku un mīlestības dievi. Bet līdzās tam Hathora bija tā, kas atvēra vakara debesis dusēt ejošai saulei, un tādējādi tā kļuva par Vakaru dievi, kas saņem sauli un mirušos. Hathora palīdzēja arī dzem

-----
1/ Schneider, Kultur un Denken der alten Ägypter, 488 lp

2/ Max Müller, Die Liebespoesie der alten Ägypter, 24 l

dētājām, bet šīnī darba laukā ar to konkurēja arī Izida, Neitha un Basta /ar kaķa galvu/. Basta reizēm parādās kā kaķa dieviete, bet pa lielākai daļai tā ar sistru rokā nodevās dejai un mūzikai. Sechmeta izveidojās par īstu kaķa dievi, kas uz ienaidnieku splauj ugunis, bet viņai bij arī ārstes spējas. Te redzams, ka dieviešu kompetences ļoti sajauktas.

Ievērojama bij Muta, kā valsts dieva Amona sieva tā visā zemē baudīja sevišķu cienību. Debesu dieviete bij Nuta, Izidas māte.

Iepriekšējā nodaļā jau apskatījām Izidu, kuŗā kopā ar savu vīru Osiriju rūpējās par kulturas un tikumības izplatīšanu, kuriem pateicīties lauki ziedēja, zaļoja un izdeva ražu.

Vāļ mināmas dievietes Nefta, Nechbeta, Buto, Anata, Thoera/grūtniešū sargātāja/.

Piegriežoties jautājumam par sievietes dalību priesteru funkcijās, jāsaka, ka arī sievietēm bij pietami zināmi priesteru darbības paveidi, bet ne visi.

Vecajā valstī katra ievērojamāka persona bez
sava pasaulīgā amata izpildīja arī priesteru amatu,
tamlīdz arī sievietes kalpoja templī .Visvairāk
sievietes kalpoja Hathoras un Neithas kultā.

Šīs priesterienes un priesterus, kas reizē ieņē-
ma arī pasaulīgus amatus, var saukt par laiņu ele-
mentu egiptiešu kultā.^{x/}

Vidus valstī laiņu elements pamazām no prieste-
rības izzūd. Tik vēl apgabala vissaitis izpilda savā
apgabalā priesteru amatu, tāpt^{a/} šo gimeņu sievietes
kalpo Hathorai.

Jaunajā valstī laiņu elements priesteru starpā
bij izzudis, bet toties pie tempļiem sievietes lie-
lā mērā darbojās kā mūzikantes. Gandrīz katra sievie-
te, precēta vai neprecēta^{I/} darbojās arī templī. Tur
bija gan mākslinieka^{2/}, gan kurpnieka^{3/}, gan virsprie-
steru^{4/} meitas.

I/Erman-Ranke, "Aegypten" 335 lp. Mar.Cat.d'ab II79.
turpat Liebl.955.
turpat Mar.Cat.d'ab. II74.
turpat Liebl.905.

Priesterie- Šīs sievietes sastāda it kā attiecīgā dieva haremu,
 nes un citas tāpat kā ķēniņam vai vissaitim ir savs. Tāpat kā
 tempļa sie- pasaulīgā, tā arī dievu haremos bij dažādas diene-
 vietes. sta pakāpes. Augstāko kārtu sievietēm bij tiesība
 uz viena vai otra dieva harema priekšnieces tituli.
 Pāri visām stāvēja Tēbās dzīvojošā augstā priesterā
 sieva, kurai bij Amona augstākās blakus sievas titu-
 lis. Ja augstā priesteriene bij pate ķēniņiene vai
 princese, viņu uzskatīja par paša dieva Amona ze-
 mes sievu. Arī par dieva pielūdzēju mēdza to saukt.

Citas pie Amona tempļa darbojošās sievietes
 turpretim sauca par Amona dziedātājām. Viņu uzdevums
 bija dziedāt, vicināt sistru un dejojot dieva priekšā.

Salīdzinot Bābeles sievietes lomā religiskā dzīvē
 ar Egiptes sievieti, jāsaprot, ka Bābelē bij vairāk prie-
 steru šķiru ar dažādiem uzdevumiem. Priesterienes
 Bābelē lielākā mērā, nekā Egiptē, piedalījās tempļu
 rituālā. Viņas upurēja^{1/}, izdarīja rituālas mazgāšanas^{2/}

I/ABL Nr.368

2/ABL Nr.186 Rs.12.

u. t. l. Sevški lielā mērā darbojās kā pareģes. Pat ķēniņi lika tām pie sevis nākt, lai uzklausītos viņu pareģojumus. Priesterienēm bij lieli ienākumi, tāpēc tās arī ņēma lielu dalību tirdznieciskos uzņēmumos.^{1/}

Egyptē dieva sievas uzdevums bija dziedāt dieva priekšā, bet pie tam viņa baudīja vislielāko cienību un ar laiku izvirzījās politikā. Par Ahmosi, Hačepsutas māti un 18. dinastijas ciltsmāti sacīts, ka tai Amona templī bijusi sava vieta. Uzrakstos šī "dieva sieva" raksturota šādiem vārdiem: "Piemīlīgā, laipnā ar daiļo sēju, vienīgi skaistā, ar tīrām rokām, kad tā nes savu sistru, ar iemīļotu balsi, kad tā dzied."^{2/}

Dieva sieva Līdzās lielajam godam, kādu saņēma dieva sieva, -augstā prievinai piederēja arī apskaužami lieli īpašumi un priesteriene. augošā politiskā vara. Pamazām Tēbas izvērtās par teokratisku valsti, un par šīs valsts augsto priesterienvissaiti kļuva sieviete, bet nevis augstais priesteris. Tādā kārtā katram ķēniņamnamam bij jārikojas tā,

-----
^{1/}Bruno Meissner, Babylonien u. Assyrien pēc Lct 76; 157, 178.
^{2/}Erman-Ranke, Aegypten, pēc koka statujas Berlīnes muzejā 6908.

lai par dieva sievu kļūtu kāda no viņa paša nama
 princesēm.^{1/} Un tā kā pamatojoties uz piešķirtām
 tiesībām,^{2/} dieva sievas godu mantoja viņas meita,
 tad valdniekam bij jācenšas panākt, lai dieva sieva
 adoptētu viņa meitu, vai māsu. Vairākus tādus gadī-
 ņumus redzam Egiptes vēsturē, it īpaši ap 1800 .g.
 pr. Kr. Bija laikmets, kad apmēram 60 gadus no vietas
 par Tēbu Amona augstām priesterienēm un tā tad vald
 niecēm bija sievietes vien.^{3/}

Arī Bābelē augstās priesterienes turēja lielā godā
 Vecos laikos pēc viņu iecelšanas pat gadus skaitīja
 /B. Meissners, Bab, u. Ass. pēc VAB I 228 k/ Tāpat kā
 Egiptē, augstās priesterienes drīkstēja precēties,
 bet viņām nedrīkstēja būt bērni. Šim nolūkam viņas,
 pie vīra izejot, ņēma līdz blakus sievas. - Arī citu
 šķiru priesterienes ^{Bābelē} varēja precēties, bet bija arī
 viena šķira priesterieņu, kurām vienmēr bij jāpa-
 liek par jaunavām. Likums kā priesterienes, tā citas

 1/ Erman, "Ägyptische Religion, 185 lp.

2/ Varbūt šīs tiesības stāvēja sakarā ar priesteru kārtas tiesībām, pēc kurām bērnus pierakstīja pie priesteru kārtas, un meitas arī pēc "apprecēšanas palika pie agrākās kārtas. / Erman, Ag. *Publ.* 243 lp.

3/ ancient records. iv 988 n

laulātas sievas, aizstāvēja pret nepatiesiem apme-
lojumiem tikumības pārkāpšanā./Hammukabi, 127/.

Slavenākās Nubiešu ķēniņš Pianchi /ap 720.g. pr.Kr./, kurš
Egiptes augstās iekaroja Egipti, nejutās drošs, nesaradojies ar Tēbu
priesterienes. augsto priesterieni. Tāpēc viņš vispirms panāca to.
a/Šepnupete I. ka Šepnupete, Tēbu augstā priesteriene, Osorkona III
meita, adoptēja viņa māsu Amenirdi par savu meitu.^{1/}
Vēlāk, liekās, Osorkons III Amenirdi padzina, bet viņas
b/Amenirde I. otrs brālis Šabaka to atkal ielika Amona augstās
priesterienes godā. Vēlāk viņš kopā ar savu māsu
uzbūvēja Karnakā kādu templi, arī Tēbās viņi restau-
rēja tempļus.^{2/}

c/Šepnupete II. Nākošā ievērojamā Amona augstā priesteriene bi-
ja Šepnupete II, ķēniņa Taharkas / 688-663 pr.Kr./
māsa. Taharka arī bija atradis par vajadzīgu nodroši-
nāt savu varu pār Amona īpašumiem, panākot pie Amen.-
ridas savas māsas Šepnupetes adoptēšanu.^{3/}

I/Ancient Records, IV, 940.

2/ turpat ,IV, 886, 889

3/ turpat ,IV, 940.

Vēlāk Šepnupetei savukārt bij jāadoptē Nitokrida (*Nitokre*)
/655.gadā/, Psammeticha I /663-609 pr.Kr./ meita.

Gan Psammetichs Tēbas jau bija ieņēmis, bet lai pār-
ņemtu savā valdišanā resp.kontrolē Amona īpašumus,
šim aktam vajadzēja piešķirt tiesisku nokrāsu.^{I/}

Kad augstā priesteriene adoptēja meitu, Tēbās tas
visā tautā sacēla lielu interesi, un šo notikumu uz-
ņēma ļoti svinīgi, Kad Nitokre /Nitokrida/ devās uz
c/Nitokre.
Tēbām, visi Tēbu iedzīvotāji lielā skaitā sagaidīja
viņu ar lielu prieku. Par Nitokres uzņemšanu pie
Šepnupetes senie uzraksti sniedz šādas ziņas: "Tagad
pēc tam kad viņa bij atnākusi pie Šepnupetes, tā
viņu redzēja, bija apmierināta ar viņu un mīlēja viņu
vairāk par visu."

"Viņa ^{2/} nodeva viņas īpašumā, kuŗu viņas tēvs
un viņas māte bijn nodevuši viņai un viņas "Lielājai
meitai" Amenirdei ^{3/}, ķēniņa meitai no triumfējošā

I/Ancient Records ,IV, 935-958.

2/t.i.Šepnupete

3/domāta Amenirde II

ķēniņa, Tas bija uzrakstīts tā: Mēs esam devuši tev visu mūsu īpašumu laukos un pilsētā. Tu ieņēmi mūsu troni^{1/}, palikdama un dzīvodama māžīgi mūžam. Liecinieki bija pravieši, priesteri un visi, kas pieder pie tempļa.^{2/} Tagad šo mantojumu dabūja Nitokre. Uzrakstos minēti visi zemes īpašumi / 6 novados/, kurus atdod Nitokrei, tāpat uzskaitīti visi produkti, kurus tai pāenākās saņemt / maize, vīns, saknes, vērši, zosis, Ar ausgtās priesterienes iecelšanu viņas amatā saistījās ļoti svīnīgas ceremonijas un liels greznums. Nitokrida sabija par augsto priesterieni ļoti ilgi, viņa mira 584. g. pr. Kr. Arī viņa atjaunoja tempļus un savu pili.

Nitokrei 584. gadā sekoja kā augstā priesteriene viņas adoptīvmeita Enekhneferibre, ķēniņa Enekhnes meita.

---

^{1/} Šis teikums atļēas uz Sēpūpet II
I/ un Amenirdi II.

2/ Ancient Records IV, 988 A - 988 J.

Augstā prie- Ka Tēbu augstās priesterienes stāvoklis bij sai.-
steriene ju- stīts ne tik vien ar ārējo godu, bet ka viņa bij
risdikcijas iesvētīta arī darīšanās, kas izriet no viņas amata,
funkcijās. liecina kāda vēstulē^{I/} no 21 dinastijas laika /ap-
mēram 1000 pr.Kr.Ķ. Vēstuli raksta Paianchs aug-
stai priesterienei un ķēniņienei Nozmetei.

Ir pamats domāt, ka Paianchs bija Nozmetes dēls.
Domājams, ka Paianchs bijis Amona augstais prieste-
ris, bet zināmā notikuma laikā atradies kā paval-
donis Etiopijā, kādēļ Tēbās valdīja augstā prie-
steriene Nozmete viena pati. Vēstules saturs grozās
ap diviem matoi / policistiem/, kurus kādu nepielai-
žamu sarunu dēļ slēpen jānogādā pie malas. Reizē ar
vēstuli Nozmetei Paianchs raksta šai lietā arī di-
viem viņam padotiem ierēdņiem, dodams tiem norādī-
jumus, ko ar vainīgajiem policistiem darīt. Nozmetei
adresētā vēstulē Pai-anchs starp citu raksta: "Viss
par ko tu esi rakstījusi, ir uzklausīts, /t.i./ ka

I/Adolf Erman, Ein Fall abgekürzter Justiz.

tu esi šo matoī runas teikusi, par kurām tu saki, ka viņi ir tās sacījuši. Rīkojies kopā ar Pai-schuubenn un Zaroe un liec abus matoī atvest manā mājā un atved kādu, kas pūe viņu izteicieniem bijis klāt un liec /tos/ honāvēt un liec tos naktī ūdenī iemest."

Tā tad redzam, ka nesaktoties uz Amona augstās priesterienes cildeno stāvokli, tai bija jāintresējas arī par visai nepatīkamu pārvaldes jautājumu nokārtošanu.

Sakrālā prostitūcija.

Beidzot apskatu par Egiptes sievieti religiskā dzīvē, jāaizrāda arī uz kādu tumšu pusi religiskā dzīvē. Tā ir sakrālā prostitūcija. Strabons stāstā par egiptiešu priesterienēm novērojumus, kas piešķir viņu uzdevumam sevišķu raksturu. Starp citu, sekojot Strabona stāstījumam, skaistāko un dižciltīgāko jaunāvu veltījot Amonem, pēc kam tā vesēlu mēnesi varot atdoties, kam tā grībot. Tad par viņu sērojot un pēc tam to izprecinot.

Erman I/ šinī jautājumā domā, ka šī ziņa dībinājas uz pārpratuma. Varbūt, ka Strabons ir pārpratis jaunā

I/Erman, Die Ägyptische Religion, 242 lp.

valstī pastāvējošo " dieva haremu" ar dieva blakus sievām, dziedātājām u.t.t. Lai nu kā, taču Egiptē sakrālās prostitūcijas formas bij mazāk nejēdzīgas, kā Bābelē.

Tādas parašas, kādas Herodots^{I/} stāsta par Bābeli, Egiptē neatrodam.

Zīmīgu slēdzienu kā par Egipti, tā ~~par~~ Bābeli var dot šo zemju galveno dievu salīdzinājums, Kādi dievi, tādi cilvēki - jeb otrādi. Ieciehitākā egiptiešu dieviete - Izida, kā jau redzejam, ir ideāla māte un sieva. Tamlīdz Egiptē ģimenes dzīve atradās uz augstas pakāpes, tajā daudz maiguma un līdzsvara. Jūteklības pārsatinātajā Bābelē mīlestības dieviete bij Ištara, kura patīkamākus par upuriem atrada "sieviešu krāšņumu un vīriešu skaistumu." Tas nu nebūtu nosodams, bet nevar atzīt Ištaru ar viņas piedāvāšanos Tammuzam, ganu putnam, lauvai, zirgam, ganam, dārzniekam un beidzot Gilgamešam, kuru tā grib atdot vērsim saplosīšanai par

---

I/ Herodot I, 199.

viņas mīlestības noraidījumu.^{1/}

Taču Ištara ir dzīvību mīloša un kad dievi uzsūtījaši cilvēkiem ūdenspludus, viņa ir satriekta par ūdenspludu briesmīgajām sekām. Viņa nožēlo, ka viņa dievu sapulcē piekritusi šim ļaunajam lēmumam par cilvēku iznīcināšanu. Ištara vaimanā: Vai mani cilvēki dzimuši priekš tam, lai kā zivju dzimums piepildītu jūru? ^{2/}

Egiptes kul- Salīdzinot Bābeli un Egipti, abas visvecāko kul-
turālas īpat-
nības salī- tūru zemes, tikumiskā ziņā pārāka jāatzīst Egipte.
dzinājums ar Bābele parādījusies spēcīgāka par Egipti eksaktās
Bābeli.

zinātnēs, bet Egipte atstājusi cilvēcei lielāku man-
tojumu ar savu augsto mākslu un ģimenes dzīves iz-
veidošanu uz sievietes cienīšanas un sirsnīgas mā-
jības pamatiem.

1/Otto Weber, Die Literatur der Babylonier und Assyrer
"Das Gilgamesch - Epos," 77 lp.

2/Otto Weber, Die Literatur der Babylonier und Assyrer,
Das Gilgamesch - Epos, 83 lp.
